

Jarold K. Zeman

Baptistické korene a identita

Vydala Bratská Jednota Baptistov na Slovensku v roku 2002

www.bjb.sk

Tento dokument je možné voľne šíriť v nezmenenej forme. Akékoľvek zmeny, zásahy, alebo kopírovanie pre komerčné účely sú v zmysle zákona zakázané.

Na základe zákona NRSR č. 34/2001 všetky práva vyhradené.

Jarold K. Zeman: Baptist Roots and Identity 1978, Acadia Divinity College, Canada
Preložil: P. Kondač, 1998

1	ÚVOD : VYSVETĽOVANIE ZAČIATKOV BAPTIZMU	4
2	KONTINENTÁLNE KORENE	5
2.1	CIRKEV VERIACICH	5
2.1.1	Definícia cirkvi (ako spoločenstva) veriacich	5
2.1.2	Ako vzniká cirkev veriacich?	6
2.1.3	Čo je viera?	6
3	KONTINENTÁLNE KORENE	8
3.1	Slobodná cirkev	8
3.1.1	Krst veriacich	8
3.1.2	Prvá slobodná cirkev	9
3.1.3	Vízia slobodnej cirkvi	10
4	KONTINENTÁLNE (EURÓPSKE) KORENE	11
4.1.1	Poslušná cirkev	11
4.1.2	Poslušnosť (Božiemu) slovu	11
4.1.3	Nebezpečie iluminizmu	11
4.2	Panstvo Kristovo (autorita, vláda)	12
4.2.1	Dynamická (osobná) poslušnosť	12
4.2.2	Koinonická poslušnosť (spoločenstva)	13
4.2.3	Diakonická poslušnosť v spoločstve	13
4.3	Poslušnosť až po smrť	14
5	ANGLICKÉ KORENE BAPTISTOV	15
5.1.1	Odluka cirkvi a štátu	16
5.1.2	Krst ponorením	16
5.1.3	Celosvetové misijné zameranie	17
6	AMERICKÉ KORENE BAPTIZMU	18
6.1.1	Za slobodnú súťaž	18
6.1.2	Duchovné prebudenia, prebudenectvo a evanjelizačný duch	19
6.1.3	Sociálna spravodlivosť a ľudské práva	19
6.2	Korene kanadského baptizmu	20
6.2.1	Korene baptistov z Východného pobrežia	21
6.2.2	Ontario a Quebec	21
6.2.3	Západná Kanada	21
6.2.4	Celý svet pred našimi dverami	22
6.2.5	V ústrety jednote uprostred rozličnosti	22
7	ZÁVER	24
8	DOSLOV PREKLADATEĽA	25

1 Úvod : Vysvetľovanie začiatkov baptizmu

Ako ďaleko do minulosti môžu baptisti sledovať svoje korene? Boli baptistickí historici, ktorí sa pokúšali vidieť nepretržitú reťaz súvislosti so sektárskymi skupinami ako boli montanisti, donatisti a valdenci, celú cestu až k pôvodnej cirkvi v Jeruzaleme. Predpokladali, že také skupiny sa nám podobali, že anticipovali cirkev moderných baptistov. To, že nenašli takúto cestu nepretržitej následnosti (a bolo ich veľa verzií), vysvetľovali mnohí súčasní historici. Záležitosť je všeobecne považovaná za uzavretú. Rozdiely v učení s heretickými skupinami sú príliš veľké, väčšie ako podobnosti, teda nemôže byť reč o návaznosti. A tak neexistovali dokázateľné línie návaznosti. Ba ideologické podobnosti medzi nimi neposkytujú dôkaz aktuálnych spojitostí a vplyvov. Isté osoby môžu dospieť k poznaniu zásad nezávisle od seba, jednoduchým čítaním Biblie.

Najväčšie diskusie medzi učencami našej generácie boli medzi tými, ktorí stotožňujú baptistov a evanjelické hnutie novokrstencov na európskom kontinente a spájajú ich s anglickými separatistami zo 16. storočia a na začiatku storočia 17-ho na jednej strane a medzi tými, ktorí vidia kolísku baptizmu výlučne v radikálnom krídle anglických nesúhlasiacich puritánov (dissentov), teda nezávisle od akýchkoľvek hnutí na európskej pevnine. Obidve stanoviská si našli zástancov medzi uznávanými učencami v Británii, Európe a v Amerike. James D. Mosteller zhrnul nedokončenú debatu príznačne, keď napísal: "Korene baptizmu nenájdeme výhradne v jednej tradícii, či puritánskej, či novokrsteneckej."

Zemepisné a časové vymedzenie začiatkov baptizmu nie je tu predmetom našej eseje. Hnutie baptizmu s malou úpravou známeho podobienstva môžeme znázorniť ako rieku. Ako všetky veľké rieky, spočiatku sa rúti mocne ako potok a vodopády, neskôr pribudnú mnohé prítoky a tak tečie cez storočia. Európsky anabaptizmus, anglický puritánsky separatizmus, veľké duchovné prebudenie v amerických kolóniách, demokratické ideály mladej americkej republiky - potom neskoršie evanjelické oživenia, moderné misionárske výboje, duch pionierskych spoločenstiev, disidentskí protestanti v Sovietskom zväze - tieto a iné duchovné a kultúrne vplyvy prispeli k utváraniu baptistických tradícií, ako ich poznáme v ich rôznotvárných výrazoch dnes na celom svete.

Život baptistov v Kanade utvárali rôzne vplyvy. Pristáhovalectvo, literatúra a medzinárodný cestovný ruch, poslúžili ako hlavné kanály spolu s baptistami zo Spojených štátov, Veľkej Británie, na európskej pevnine a hoci inde. Človek nepochopí súčasnú identitu baptistov v Kanade bez toho, že by sa zblížka zoznámil s hlavnými charakteristikami všetkých a rôznorodých baptistických tradícií, ktoré prispeli k vytvoreniu baptistického svedectva v Kanade, k tvárnosti cirkevného života v posledných dvoch storočiach.

V prvých piatich kapitolách naznačujem hlavné položky novokrsteneckej, anglickej a americkej baptistickej tradície. V záverečnej kapitole chcem ukázať, ako sa prelínali tieto tri staršie tradície a potom obohatili život v Kanade. Výklad európskej anabaptistickej tradície v prvých troch kapitolách je zrejme dlhší ako oddiely venované ostatným vplyvom.

Mám tri príčiny pre taký nevyvážený rozvrh materiálu: Základné baptistické názory boli avizované prvý raz u tzv. radikálnych reformátorov, anabaptistov a iných, na európskej pevnine v 15. a 16. storočí. Ich pohľady vytvárajú jadro baptistického stanoviska a svedectva až do našej doby. No v dielach o baptistickom dedičstve ich význam býval často podceňovaný. Ich zanedbávanie môžeme pripisovať nedostatočným jazykovým znalostiam anglicky hovoriacich učencov. Pôvodné záznamy a málokterá staršia štúdia však bola písaná po anglicky. Preto aby som napravil tieto nedostatky, podrobnejšie som sa venoval anabaptistickým koreňom. Túto brožúrku som napísal pre populárne použitie. Nie je to akademické pojednanie, ktoré sa snaží byť originálnym príspevkom k pokračujúcej vedeckej diskusii na tento predmet. Avšak bibliografické poznámky a zoznam literatúry pre ďalšie štúdium je k dispozícii pre tých, ktorí sa mienia podujat' na dôkladnejšie dielo so zvláštnym poslaním.

2 KONTINENTÁLNE KORENE

2.1 CIRKEV VERIACICH

R. 1957 George H. Williams uviedol termín "radikálna reformácia", aby tak označil veľké spoločenstvo disenterov... od protestantskej "magisterskej" (doktorskej) reformácie. Ľudia jako Luther, Zwingli a Kalvín modifikovali, ale pritom zachovali stredoveký model masovej, či farskej cirkvi, do ktorej každý z danej komunity bol zasadený krstom nemlúvniat. Oni tiež zachovávali, ba často ešte upevnili tesné spojenectvo medzi cirkvou a štátom.

Radikálni reformátori zamietli pokonštantinovskú symbiózu cirkvi a kultúry (corpus Christianum) a hľadali cestu návratu ku koreňom (radices) predkonštantinovského kresťanstva, ako je zaznamenané v Novom zákone a skorej patristickej literatúre. Namiesto jednoduchej re-formácie, či znovuvytvorenia podoby stredovekej cirkvi, ich viera požadovala znovunastolenie prvotnej apoštolskej cirkvi, jej učenia a praxe. Radšej ako iba olamovanie niekoľkých suchých haluzí zo stromu neskorostredovekej cirkvi, zoťali celý strom úpadkového kresťanstva, takže "vyrástol výhonok (Iz 11,1)".

Takým nekompromisným spôsobom sa priblížili k obnove cirkvi slovom i skutkom nielen švajčiarski, nemeckí a holandskí anabaptisti šestnásteho storočia, ale už v predchádzajúcom storočí aj radikálne krídlo husitov, nasledovníci Jána Husa v Čechách a na Morave. Svoj príspevok pôvodne priniesli táboriti v dvadsiatych rokoch 15. stor. a neskôr, po r. 1460, ešte jasnejšie tzv. Jednota českých bratov. V našom odkrývaní baptistických ideologických koreňov načrtneme ilustráciu z obidvoch prúdov, z husitského aj anabaptistického.

Ohniskom prvých troch kapitôl je pojem cirkvi. Môžeme odôvodniť takúto jednobodové ohnisko s ohľadom na pluralitu otázok, ako sa javili v programe protestantskej reformácie? A ďalej: význam Písma sv., cesta spásy, pochopenie služieb, vzťahy medzi kresťanmi a spoločnosťou a medzi cirkvou a štátom, to všetko zahrnieme do svojho pojednania. Nuž pojem cirkvi predstavujeme ako kľúč (k pochopeniu) novokrstenického a baptistického dedičstva. Ekleziológia (náuka o cirkvi) sa nachádzala v samom strede radikálnej reformačnej teológie a bol príčinou oddelenej existencie Českých bratov r. 1457, anabaptistov r. 1525, prípadne anglických baptistov r. 1609.

2.1.1 Definícia cirkvi (ako spoločenstva) veriacich

Termín "cirkev veriacich" je moderného pôvodu, vytvoril ho (asi) nemecký sociológ Max Weber vo svojom dôležitom diele *Protestantská etika a duch kapitalizmu*. Weber uviedol anglický výraz (The Believers' Church) v pôvodnom nemeckom texte svojej knihy r. 1904. Definoval cirkev veriacich ako "spoločenstvo osobne veriacich a znovuzrodených ľudí".

Dlhú dobu ho ignorovali anglicky hovoriaci historici a teológovia a užívali namiesto termínu "slobodná cirkev" opis cirkevné zhromaždenie "ako dobrovoľný zväz presvedčených veriacich". Predsa však dvojjazyčný výraz "slobodná cirkev" so svojimi mnohými pridruženými významami už si získal uznanie. Prítom britské a európske rozoznávanie medzi štátnymi a slobodnými cirkvami už stratilo význam v mnohých krajinách, kde odluka cirkvi a štátu bola uzákonená.

Označovanie "cirkev veriacich" (the believers church) našlo široké prijatie v posledných rokoch. Celý rad "konferencií cirkvi veriacich", od prvej v Louisville, Kentucky r. 1967, do kanadskej vo Winnipegu r. 1978 spopularizoval termín a jeho význam.

Môžeme citovať definíciu George H. Williama ako príklad silnejúceho konsenzu: "Cirkev veriacich je zhromaždenie ľudí, presvedčených učeníkov, žijúcich v spoločenstve vzájomného zdokonaľovania, podpory a trvalej nádeje." Jednoducho povedané: cirkev veriacich je spoločenstvo, ktoré sa usiluje o duchovnú obnovu svojho členstva. Je to spoločenstvo veriacich a nie cirkev, ktorá otvorene pripúšťa charakter "zmiešaného množstva", utvoreného z oddaných veriacich ako aj formálne pripojených členov. Terminológia môže byť moderná, ale vízia cirkvi skladajúcej sa z veriacich členov sa zrodila v rôznych navzájom oddelených kolískach v dobe reformácie.

2.1.2 Ako vzniká cirkev veriacich?

R. 1457 - šesťdesiat rokov predtým, čo Luther vyložil svojich 95 téz - sa zrodilo náboženské spoločenstvo zasvätených kresťanov v českom Kunvalde. Boli sklamaní s národnými husitami, s cirkvou podobojí, oddelili sa od nich a utvorili nezávislé spoločenstvo. Miestny zbor vybudovali za jednu generáciu. Podmienkou prijatia do novej cirkvi bolo osobné vyznanie viery a dôkazy nového života v skúšobnej dobe. Krst veriacich bol znamením vstupu do plného členstva. Zborová kázeň bola a zostala jedným charakteristickým znakom Bratov, ako sa nazývali. Volili svojich duchovných na odpor katolíckeho posvätného kléru a apoštolskej následnosti. Navzdory mnohému prenasledovaniu, táto najstaršia kresťanská cirkev veriacich pokračovala pod menom Unitas fratrum (Bratská jednota) temer dvesto rokov, až bola zneuznaná a potlačená, prinútená emigrovať po tridsaťročnej vojne (tá prebiehala v r. 1618-48). V januári r. 1525 skupina deviatich mužov - päť roľníkov, traja bývalí kňazi a jeden učiteľ - istého večera sa zišli na modlitby a štúdium Biblie v roľníckom dome pri Zollikon, dedine na okraji mesta Zürich vo Švajčiarsku.

Náhle povstal Hans Bruggach. Poznal svoju hriešnosť, s plačom vykrikoval, aký je vraj veľký hriešnik. Poprosil svojich priateľov, aby sa modlili za neho k Bohu a prosil ich, aby mu udelili znamenie krstu. Večerná pobožnosť bola ukončená Večerou Pánovou.

Komentujúc tento večer, moderný švajčiarsky historik Fritz Blanke hovorí:

Stretnutie v dome Ruediho Thomanna bolo využité biblickým štúdiom, duchovným oživením a rituálnou poslušnosťou. Predstavuje však aj spôsob, ako získať nových členov do baptistického spoločenstva, ktoré práve vznikalo. Keď hľadáme označenie pre vnútorný dej týchto ôsmich dní (22-29 jan. 1925), vidíme, že sa tu objavuje "oživenecké hnutie". Pritom zisťujeme náhle náboženské prebudenie, v ktorom vidíme nielen pár jednotlivcov, ale pozoruhodný počet ľudí, ochotných činiť pokánie, ktorí potom zajasali radosťou spasenia.

Iný prípad sa prihodil v meste Waldshut, na švajčiarsko-nemeckých hraniciach. Baltazár Hubmaier (1480-1528) obnovil svoju farnosť na základe osobného vyznania viery a krstu veriacich. Na Veľkú noc 1525 Hubmaier a šesťdesiat ďalších občanov sa dali pokrstiť evanjelistom-hosťom, Wilhelmom Reublinom. Najbližší deň sám Hubmaier pokrstil poliatim z nádoby pre mlieko tristo osôb.

Uveril a konal podľa svojho presvedčenia lebo: "v jednotlivéj (miestnej) cirkvi (vo zbere) viditeľní bratia a sestry musia mať viditeľné vyznanie a znak (sign), aby sa nazájom poznali. Lebo viera je iba v srdci, (preto musí byť) verejné vyznanie, ktorým jednotlivec prejaví svoj súhlas žiť kresťanský život a tak sa má (krstom) pripojiť" (k cirkvi). Nie každý občan Waldshutu, potom Mikulova na Morave sa pridá k pretvorenej cirkvi. Miestna farnosť bola zreformovaná, ale iba čiastka bývalej členskej základne patrila k novému spoločenstvu. Bola to komunita veriacich, zhromaždená na základe osobného rozhodnutia, verejného vyznania viery a krstu. Dali by sa uviesť ešte iné príbehy z cirkvi veriacich z obdobia reformácie, ale tieto tri majú stačiť. (V zátvorkách dopĺňujúce poznámky prekladateľa)

Viacere problémy si žiadajú ďalší výskum: Boli rozdiely medzi týmito zbormi veriacich a farnosťami veľkých štátnych cirkvi ako husitov (podobojí), luteránov a reformovaných iba kvantitatívne? Bolo to iba vo vyššom percentuálnom podiele ľudí s úprimným zasvätením sa Kristovi? Alebo tu bol kvalitatívny rozdiel medzi dvoma modelmi cirkvi? Či cirkev veriacich požadovala vyhranený typ duchovnej skúsenosti ako podmienku členstva? Aké bolo ich chápanie viery? Kto bol považovaný za veriaceho?

2.1.3 Čo je viera?

V jednom z najranejších dokladov vynárajúceho sa švajčiarskeho anabaptizmu Kondrád Grebel (1498-1526) a jeho druhovia v Zürichu písal Tomášovi Muntzerovi (1490-1525) v septembri 1524: "...aj dnes každý by chcel byť spasený svojou prehojnou vierou, bez ovocia viery, bez krstu súženia a skúšok, bez lásky a nádeje..."

Ich sťažnosť bola iba ozvenou mnohých iných podobných prejavov sklamaní z pokryteckej viery (ako ju T. Müntzer nazval vo svojom letáku (von dem gedichteten Glauben), rozširovanom zástancami Lutherovými. Tesne pred rozmachom evanjelického novokrstenectva r. 1525 skrslo široko rozšírené sklamanie z Lutherovho pochopenia evanjelia ako milostivého daru ospravedlnenia. Ono poskytovalo istotu odpustenia, ale nevedlo k novému životu. Moderný americký autor Charlie Shedd vyjadril podobnú starosť, keď napísal: Problémom nie je to, že cirkvi sú plné prázdnych lavíc, ale že lavice sú plné prázdnych ľudí.

Stredovekí scholastickí teológovia vyjadrili rozdiel v úrovni viery takto: credere de Deo, Deo et in Deum (veriť o Bohu, Bohu a v Boha). Luther a iní reformátori hovorili o "mŕtvej viere" a "živej viere". Ba rozoznávali aj Boží a ľudský aspekt viery. Viera mohla byť chápaná aj ako dar Boží, aj ako ľudská odpoveď. Rozoznávali sa rôzne rozmery ľudského podielu vo viere. Niektorí vysvetľovali vieru ako myšlienkový súhlas s výpoveďami viery, napr. vyznanie viery, či katechizmus. Podľa iných viera bola totožná so zasväteným sa veci (B. kráľovstva), alebo podriadením sa Bohu. Zatiaľ iní pochopili vieru ako citovú reakciu, dakedy s mystickým

podtónom. Predstavu, že viera sa dá vyjadriť sviatostným úkonom, napr. krstom nemlúvniat (znovuzrodenie krstom), niektorí protestanti nezavrhlí. Pre Jednotu českých bratov a evanjelikálnych novokrstencov dôkazom (pravej) viery bol pretvorený život. Novým narodením veriaci dostali účasť na novej prirodzenosti, v novom spoločenstve Božieho ľudu a vyjadrené eschatologicky, v Novom veku. Ak veriť znamenalo "byť v Kristu" (2Kor 5,17), tak štyri pohľady christológie, zhrnuté v Apoštolskom vyznaní viery, znamenali zakúsiť spasenie.

Život Ježiša ako človeka, jeho "sebavyprázdnenie" (kenosis alebo: sebazaprenie) od jasli až po kríž, jeho životný štýl ako nesebeckého pomocníka, uzdravovateľa a učiteľa poskytoval vzor pre kresťanské učenie. Hoci Ježiš nosil svoj kríž prv ako na ňom zomrel, kríž chápali aj ako volanie k nasledovaniu, aj ako obeť zmierenia. Kristov kríž odhalil závažnosť ľudského hriechu a potreby zmierenia. Ukrižovanie bolo dôležité v stredovekej teológii a stalo sa centrom protestantskej soteriológie (učenia o spásе). No anabaptisti poznali, že ťažisko Kristovho ukrižovania bez rovnocenného dôrazu na jeho vzkriesenie by nevedlo k prerodu vierou. Slovami T. Torrancea: "Lutherovo chápanie viery spojené s jeho učením o "Anfechtungen"(o útokoch pochybností) znamená, že veriaci sa naozaj neučí žiť na strane kríža smerom ku vzkrieseniu. Takí kresťania vždy priznávajú, ale nepremáhajú svoju hriešnosť.

Najranejšie novokrstecké vyznania viery ako schleitheimské články (1527), vlastne boli iba Poriadky cirkvi, podobne ako aj (starokresťanské) Didaché. Obsahujú nasledovný úderný popis krstu veriacich: "Krst sa má udeliť všetkým, ktorí prežili pokánie a premenu života a ktorí úprimne veria, že ich Kristus zbavil hriechov a všetkým, ktorí chodia v moci vzkriesenia Ježiša Krista". Výrok odráža nadšené zvolanie apoštola Pavla "aby som poznal Jeho a moc jeho vzkriesenia a mal podiel na jeho utrpení" (Fp 3,10). Tomáš Müntzer napísal: Ak Kristus vstal z mŕtvych aj tisícokrát, ale nie vo mne, je mi to nanič".

Štvrtá dimenzia christológie vyjadrená v Apostoliku a odzrkadlená v anabaptistickej soteriológii (v nauke o spásе u novokrstencov) bola anticipácia druhého príchodu Krista a dovŕšenie jeho kráľovstva. Okrajové skupiny v husitskom a novokrsteckom hnutí vyústili do pokusov datovania apokalypsy a mileniálnych špekulácií (o tisícročnom kráľovstve Kristovom). Ale u prevážnej väčšiny veriacich vnútri radikálnej reformácie eschatologická nádej vystupňovala ich zaujatie pre naliehavú evanjelizáciu. Zároveň znovu upevnila ich istotu, že sú vyvoleným ľuďom Božím pre jeho plány do budúcnosti. Štyri perspektívne pohľady christológie (kenotického, ukrižovaného, vzkrieseného a prichádzajúceho Krista) a tomu zodpovedajúce pohľady na blížiacu sa spásu vyjadrujú celé evanjelium o postupnej obnove veriacich. Štyri soteriologické rozmery nemáme pochopiť iba ako štyri postupné fázy kresťanského putovania, i keď štyri christologické pohľady predstavujú etapy v Kristovom životnom poslaní. Mali by sme ich radšej prirovnať k štyrom strunám huslí. Nikto sa nemôže stať zdatným huslistom, ak sa nezačne učiť najprv na najhlbšej strune (G), potom potom pokračovať na stredných (D, A) a končiť virtuóznymi kúskami na najvyššej strune E. Niektorí hrá súčasne na všetkých štyroch strunách celý čas. Ale čím rýchlejšie prejde hráč z jednej struny na druhú, ba súčasne hrá slákom na dvoch-troch strunách, tým krajšia je melódia a harmónia. Rastúci kresťan je podobný huslistovi.

Viera znamená celoživotný postupný rast smerom k podobnosti Kristovej. Dedičstvo oživenectva (revivalizmu) v živote severoamerických baptistov často viedlo k jednostrannému prezďožňovaniu obrátenia, avšak aj k zanedbávaniu následného rastu a kresťanskej zrelosti. Pravá cirkev (skladajúca sa z) veriacich je zároveň in statu nascendi (vo fáze zrodu) a in statu transformandi (vo fáze zreformovania). Každý nový zbor veriacich v dejinách bol charakteristický dvojím záujmom: o pravé spasenie a o rýdzu cirkvi. Tesné prepojenie soteriológie a ekleziológie existovalo už v patristickej a scholastickej tradícii. Radikálna reformácia ho nepreťala. Ale ich poradie obrátila, a tak zmenila aj ich význam. V neskorej stredovekej katolíckej tradícii cirkvi bola postavená na prvé miesto. Svojou sacerdotálnou (kňazskou) mocou si nárokovala udeľovať spasenie cestou sviatostí konajúc ex opere operato - mocou ich výkonu. Osobná viera obyčajne sa nepožadovala na prvom mieste. Pre českých bratov a pre novokrstencov viera bola prvoradá. Len keď sa človek znovu narodil z moci Ducha, mohla sa obrodíť aj cirkev ako spoločenstvo veriacich.

Mimochodom môžeme si všimnúť, že už Kalvín definoval znaky cirkvi prísne objektívnymi termínmi, bez prepojenia na vieru členov cirkvi: "Kdekoľvek vidíme, že sa Božie slovo káže a počúva čisto a sviatosti sa prisluhujú podľa Kristovho ustanovenia, nemusíme pochybovať, že je tam cirkev Božia."(Inst.IV.1,9) Znovuobjavenie pojmu "cirkev veriacich" v radikálnej reformácii nastolilo iné dôležité rozlišovanie. Cirkvi a denominácie krstiace nemlúvňatá majú po ľudsky predvídateľnú budúcnosť. Môžu získať nových členov podľa prirodzeného prírastku obyvateľstva. Naproti tomu cirkev (skladajúca sa z) veriacich je po ľudsky bez pomoci, lebo je odkázaná na dielo Božie. Vždy sa pohybuje na vzdialenosť jednej generácie od svojho zániku. Ale ak jej členovia nenesú čisté svedectvo evanjelia, ktoré Svätý Duch môže použiť ako nástroj svojej milostivej služby presvedčenia a znovuzrodenia, taká cirkev je odsúdená k smrti. To je dôvod, prečo radšej hovoríme o cirkvi veriacich, že je zrodená z Boha a nie založená ľuďmi.

Pojem "cirkev veriacich" sa môže tiež hodnotiť ako užitočný ekleziologický pohľad do ťažko pochopiteľného soteriologického problému Božej zvrchovanej milosti vyvolenia (predestinácia) na jednej strane a slobodnej vôle človeka na strane druhej. V reformačnej teológii od Viklefa (zomrel r. 1384) k Arminiovi (1560-1609) bola ostro vedená línia medzi dvoma teologickými tábormi často s prudkým nepriateľstvom, napr. v polemike o slobodnej vôli medzi Lutherom a Erasmom, alebo medzi holandskými kalvinistami a arminianmi.

Po celý čas svojich dejín boli baptisti čiastočne zraniteľní pre ich kontroverznosť a ich následkom bolo nemálo rozkolu. Kdekoľvek sa tak stalo, bolo to preto, že baptisti upadli do preceňovania jedného zo svojich dvojitých koreňov, a to od novokrstencov a puritánov s ich úctihodným dôrazom na slobodnú vôľu, resp. predestináciu. Lepšie informovaní baptisti vytvorili pojem "cirkvi veriacich" a dodnes vytvárajú syntézu obidvoch smerov. Zhromaždená cirkev (skladajúca sa z) veriacich je rodinou tých, čo sa zrodili z Ducha Božieho ako slobodná odpoveď na jeho iniciatívnu milosť a na pozvanie jeho lásky v Kristu Ježišovi.

3 Kontinentálne korene

3.1 Slobodná cirkev

Dobre známy anglický baptistický historik a duchovný vodca Ernest A. Payne konštatoval: "Členovia slobodných cirkví v priebehu svojej histórie, kdekoľvek si boli verní, zotrvali na stanovisku, že evanjelium má prednosť pred všetkými otázkami cirkevnej politiky a organizácie. Najprv ide viera, potom organizácia. Verili, že evanjelium Ježiša Krista sa neviaže s nejakou špeciálnou cirkevnou štruktúrou a že nesúvisí s hierarchickou kňazskou sukcesiou.

Teda najprv viera, potom zriadenie. I keď si stanovíme takúto prioritu a poradie, cirkev, pravda, musí mať svoje zriadenie, alebo ústavu. Na akej základni boli zriadené slobodné cirkvi reformačnej éry?

3.1.1 Krst veriacich

Najranejšie zbory anglických separatistov (kongregačné) ku koncu 16. storočia - Norwich, Londýn, Gainesborough a Scrooby - boli sformované na zmluvnej základni. Zmluvy v Starom zákone slúžili ako vzor. Krst nemluvniat chápali ako obrad zodpovedajúci starozmluvnej obriezke a prvé kongregačné zbory si ho ponechali.

K rozhodnému kroku smerom k ďalšej radikalizácii hnutia došlo vo vyhnanstve, potom, keď všetky štyri zbory našli útočisko v Holandsku. V zime 1608-09 John Smyth (1570-1612) presvedčil členov svojho exilového gainsborough-ského zboru (t.č. v Amsterdame) rozpustiť sa ako zmluvný zbor a nanovo sa ustanoviť na báze krstu veriacich. Starý záznam znie: "Mr. Smith, Mr. Helw. a ostatní navonok rozviazali a zrušili svoje doterajšie zborové zriadenie a služby a zhromaždili sa, aby krstom ustanovili zbor, čomu pripísali takú veľkú hodnotu a že sa budú naďalej toľko spolu modliť ako dosiaľ. A po váhaní (zo zdvorilosti, kto by mal začať) pán Smith pokrstil najprv seba, potom p. Helwisa, potom zvyšok, keď každý osobne podal svoje vyznanie."

V tejto súvislosti nemusíme zisťovať motívy a možné vplyvy u Smytha v otázke krstu veriacich. Dôležitým aspektom udalosti v Amsterdame je zistenie, že zrod moderného baptizmu v anglickej rečovej oblasti bol historicky prepojený so znovuobjavením a zriadením krstu veriacich. Pred týmto krokom, alebo bez neho si nevieme predstaviť nijaký anglický baptistický zbor. Podčiarkujeme tento fakt, lebo v ďalšom vývoji niektorí baptisti v Anglicku, ale aj inde odvrátili členstvo od krstu (je to tzv. "stanovisko otvoreného členstva").

Centrálne miesto krstu v teológii anabaptistov sa dá doložiť z mnohých prameňov. V dôležitých schleitheimských článkoch (z r. 1527) je to prvý článok a krst nemluvniat je charakterizovaný ako "vrcholný a hlavný pápežský blud". Prvý zaznamenaný krst (dospelých) veriacich sa odohral v súkromnom dome v Zürichu 21. januára 1525 a je obvyčajne hodnotený ako "hodina zrodu novokrsteneckého hnutia". Balthasar Hubmaier, najvzdelanejší teológ medzi skorými vodcami novokrstencov vo svojich spisoch venoval viac pozornosti otázke krstu ako ktorýmkoľvek iným.

Českí bratia zaviedli krst veriacich asi šesťdesiat rokov pred vznikom anabaptizmu vo Švajčiarsku a v Nemecku. Spoločenstvo českých bratov sa dá spätne datovať až do roku 1457. Ale trvalé, organizované oddelenie sa od husitskej cirkvi (podobojí) zisťujeme až o desať rokov potom. Po oddelení sa a ordinácii vlastných kňazov nasledovalo aj ich prekrstenie. Novozvolení kňazi boli pokrstení ako prví, potom oni prekrstili ostatných, spolu asi 60 osôb.

Roku 1470 Bratia prehlásili, že osobná viera v Krista je podmienkou krstu. Pri rozhovore troch členov Jednoty s profesormi pražskej univerzity r. 1478 Bratia vyznali, že "boli prekrstení (znova pokrstení) a že znovu pokrstili každého, kto sa k nim pripojil, lebo prvý krst (nemluvniat) nebol udelený vo viere, ani rozhodnutím zhromaždenej cirkvi".

Podrobnú teológiu krstu vypracoval popredný teológ Bratov Lukáš Pražský (1460-1528). Svoje dielo v češtine napísal "O opakovaní krstu" a bolo vytlačené v Čechách v dvoch vydaniach r. 1521. Podľa Lukáša krst má dvojaký zmysel (a cieľ). Po prvé naznačuje a navonok svedčí o tom, že vnútorne prežitú znovuzrodenie bolo vyvolané milosťou Božou a živou vierou ešte pred krstom vodou. Po druhé, krst predstavuje iniciáciu (zaštepene?) do Kristovho tela a do spoločenstva veriacich. Zachovávaním trojdielnej kresťanskej zásady o "veciach podstatných, služobných a prípadných" vo veci spasenia, Lukáš definoval skutočný význam krstu ako "služobnú pravdu ukazujúcu k pravde podstatnej o vnútornom prerode".

Formou krstu, ktorý praktizovali bratia, bolo pokropenie, alebo poliatie vodou (Sk 22,15 Tt 3,5 1Pt 3,21). Kazateľ vylial vodu z nádoby na ruky kandidáta, ktorý potom umyl svoje ruky a tvár nad nádržou. Toto obmytie sa vykonalo trikrát ako odpoveď na trinitársku formulu, prednesenú kazateľom.

Českí bratia vykonávali krst veriacich u dospelých osôb. Súčasne však zachovali aj krst nemluvniat pre deti, ktoré sa narodili členom Jednoty. Táto zdanlivá nedôslednosť sa dá vysvetliť z celkovej osnovy ich teológie a ich vypracovaným systémom prípravy na členstvo v cirkvi.

Rozoznávali tri stupne členstva. Počas prvého, skúšobného, či prípravného obdobia, tzv začiatovníci - incipientes, kandidáti členstva, a to či dospelí žiadatelia, alebo deti členov, boli podrobení zdĺhavej a dôkladnej inštrukcii a duchovnému poradenstvu, zrovnateľnému s katechumenátom predkonštantínskej cirkvi. Nasledovalo verejné vyznanie viery a krst (v prípade dospelých), alebo v prípade dorastencov, ktorí vyrástli v rodinách členov Jednoty, konfirmácia, čo už naznačovalo druhý stupeň. Tých volali postupujúci, či zasvätení členovia (progredientes a proficientes). Po rokoch vzorného života a vernej služby Kristu niektorí členovia boli povýšení (či promovaní) do tretieho stupňa členstva "zrelých" volali ich latinsky "perfecti", česky "k dokonalosti se nesoucí" a dostali poverenie vodcov. Celý proces členstva bol viazaný na vrúcnu posvätenosť, starosť o bratstvo a na zborovú kázeň. Vnútri systému celoživotnej starostlivosti krst nemluvniat mal naskrze iný význam a funkciu ako krst dospelých. Bol podobný prinášaniu detí a dedikácii rodičov, ako to praktizujú mnohé baptistické spoločenstvá až dodnes. Tuhé prenasledovanie novokrsteneckých a iných radikálnych skupín, čo viedlo ku vzplanutiu apokalyptického fanatizmu v meste Munster r. 1534, malo za následok tuhé represálie pre českých bratov. Katolícky kráľ a cisár Ferdinand ich považoval za časť novokrsteneckého hnutia. Českí bratia boli postihnutí občasnou perzekúciou po celý čas svojich dejín. Avšak pod hrozbou totálneho zničenia a vari tiež následkom rastúceho vplyvu luteranizmu na mladšiu generáciu kazateľov, Jednota r. 1534 sa vzdala praxe krstu veriacich a znovukrstenia.

3.1.2 Prvá slobodná cirkev

Historickú rolu Jednoty českých bratov ako prvej slobodnej cirkvi v Európe však predsa všetci uznali. Počas dvoch generácií, predchádzajúcich zrodu anabaptizmu, českí bratia stáli osamotení so svojou odvážnou výzvou k nastoleniu slobodnej cirkvi v Čechách a v ostatnej Európe. Vytýčili všetky dôležitejšie ukazovatele smeru pre hnutie slobodných cirkví, ako ich poznáme z neskorších prejavov.

V ich požiadavke o prioritu Božej milosti pri práci v ľudských srdciach, a to bez akéhokoľvek kňazského prostredkovania zavrhlí okovy stredovekého sakramentalizmu a hierarchizmu. V tom je historický význam ich znovuoobjavenia krstu veriacich. Tvrdili, že Kristus je jediným prostredníkom a že živá viera je jedinou podmienkou spasenia. Navzdory protistojnej apoštolskej následnosti volili si a ordinovali svojich kňazov, veľa z nich iba prostých sedliakov, alebo remeselníkov bez špeciálneho vzdelania. Ich neformálne bohoslužby, konané spočiatku v rodinných domoch, neskôr v prostých modlitebniach niesli malú podobnosť oproti upätej liturgii v kňazských ornátoch cirkvi katolíckej, alebo utrakvistickej. Takto prejavili svoju liturgickú slobodu a pružnosť.

Zavrhuje mnohé dogmy oficiálnych cirkví, nárokovali si hermeneutickú aj vyznávateľskú slobodu, tak ako to vypočuli z Božieho slova. Svoje dogmatické stanovisko považovali za kedykoľvek upravovateľné a napravovateľné. Pluralita ich vieroučných článkov (ozaj podobná zásadám baptistov v neskoršej dobe) nebola iba ukazovateľom teologického vlnenia, skôr znakom slobody od obmedzenia krdami a dôkazom stále postupujúceho hľadania pravdy.

Zachovali si novozákonné úrady biskupov ako prejav úcty k starším vodcom. Ale ich biskupi vykonávali malú, či nijakú vládu nad zbornami. V katolíckom a utrakvistickom systéme všetky farnosti boli vydržované cirkevnými desiatkami, čo občania odvádzali povinne, ako aj príjmami z veľkých majetkov. Členovia šľachty a mestských rád vykonávali patronátne práva pri obsadzovaní kňazov vo svojich farnostiach. Českí bratia zamietli všetku prepojenosť cirkvi so štátnou správou, lebo táto schéma im pripadala ako istá známka úpadku kresťanstva. A tak boli pioniermi v uplatňovaní odľuky cirkvi od štátu.

Nikdy neprestali požadovať slobodu pre evanjelizáciu. Vyhľadali každú príležitosť niest' svedectvo o Kristu a o jeho pravde ako ju chápali, hovoreným a tlačeným slovom, rozsiahlou korešpondenciou a veru neraz aj svojím mučeníctvom. A tak sa dá dokázať, že českí bratia boli prvou modernou skupinou, ktorá formulovala a

realizovala základné zásady a predstavy slobodnej cirkvi a tak sa stala predvojom európskych anabaptistov, potom anglických a amerických baptistov a iných slobodných cirkví. Nepotrebuje dlho hľadať ten istý názor z anabaptistických prameňov. Takúto informáciu nájdeme ľahko.

3.1.3 Vízia slobodnej cirkvi

Mladý Luther zaujal rôzne postoje k ideálu slobodnej cirkvi. Jeho rané spisy boli plné paradoxných a občas protirečivých formulácií (výrokov). R. 1520 zavrhol sakramentalizmus a sacerdotalizmus katolíckej cirkvi a angažoval sa za krst veriacich, ako napísal: Bez viery jednotlivca krst nemá cenu... Účinok krstu spočíva nie na tom, kto ho prislúži, ale kto ho prijíma s vierou. Krst naznačuje smrť a vzkriesenie, je to plné a úplné ospravedlnenie." Ešte v tom istom traktáte "O babylonskom zajatí" obhajoval zásadu odopretia krstu nemluvňatám. O tri roky (1523) prijal ako fakt zásadu, že masy sú a vždy budú nekresťanské, aj keby všetci boli pokrstení a podľa mena kresťania. Pravých kresťanov je málo a sú zriedkaví. Luther bol akiste realista. Nedá sa jeho výrok vzťahovať na mnohé oblasti severnej Ameriky s vysokým percentom obyvateľov, baptistov len podľa mena?

R. 1526 Luther definoval cirkev nasledovne: "(Kresťania) by mali vyložiť svoje menovky a stretávať sa oddelene v nejakom dome (kdekoľvek) sa modliť, čítať (Písmo), krstiť, udeľovať sviatosť (večere Pánovej) a konať iné kresťanské skutky. Podľa tohto pravidla ktokoľvek nežije kresťanským spôsobom života, mal by byť poznamenaný, skúšaný, napravovaný, vylúčený či exkomunikovaný, podľa Kristovho pravidla u Mt 18. Tu by sa mali vyžadovať (vyberať) dobrovoľné dary a dať ich chudobným, podľa príkladu ap. Pavla (2Kor 9). Nemal by chýbať mohutný a krásny spev. Mohla by sa vypracovať stručná a presná zásada krstu a večere Pánovej a založiť všetko na Slove, modlitbe a láske".

Nie je jasné, či mladý Luther mienil skupiny zasvätených kresťanov, ako ich popisuje, rozvinúť do spoločenstva oddelene od farských cirkví, alebo im prisúdil iba úlohu podporných skupín ako duchovný kvas vnútri štátnej cirkvi. Takéto collegia pietatis (pobožné krúžky), alebo ecclesiolae in ecclesia (malé cirkvičky vo veľkej cirkvi) sa neskôr objavili za nemeckého pietizmu. Čo sa Luthera týka, čoskoro sa toho vzdal, prípadne aj zatratil spôsob, keď novokrstení začali formovať svoje separátne zhromaždenia. A tak môžeme zhrnúť sedem podôb vízie slobodnej cirkvi nasledovne:

1. Cirkev nie-sakramentalistická (zamietnutie krstu nemluvniat), slobodné zhromažďovanie spoločenstiev znovuzrodených veriacich, udelenie dobrovoľného krstu veriacim osobám.
2. Cirkev bez sacerdotalizmu (vlády kňazov), kňazského prostredkovania a ovládania spásy a slobodná pre uvedenie nového spôsobu služby, prístupnej pre všetkých veriacich.
3. Cirkev slobodná od predpísaných liturgických foriem a slobodná pre pružný a spontánny spôsob zvestovania.
4. Cirkev slobodná od nanútenej uniformity vierovyznania a slobodná pre vykladačský a vyznavačský pluralizmus.
5. Cirkev slobodná od hierarchickej vlády a slobodná pre kreatívne a zodpovedajúce stvárnenie života súhlasom celého spoločenstva (autonómia miestneho zboru).
6. Cirkev slobodná od ovládania štátom, trebárs len stanovením výsad - teda zásada náboženskej slobody pre všetkých.
7. Cirkev slobodná pre evanjelizáciu (zvestovanie evanjelia), lebo pojem "kresťanskej spoločnosti" (corpus Christianum) kresťanského štátu (nation) bol zamietnutý a kde jednotlivci(!) sú zodpovední voči Kristovmu volaniu.

4 KONTINENTÁLNE (EURÓPSKE) KORENE

4.1.1 Poslušná cirkev

Keď skúmame hnutie slobodných cirkví v Európe, nemôžeme obísť dôležitú otázku, kde boli pramene ich ideálov. Kde vyvieralo ich mohutné hnutie za obnovu cirkvi, teda za radikálnu reformáciu?

4.1.2 Poslušnosť (Božiemu) slovu

Teologické zdroje ako aj kultúrne a sociálne vplyvy tvorili jeden komplex. Ich vzájomná kombinácia bola rôzna od jedného spoločenstva, či cirkevného vodcu k druhému. Existoval však spoločný zdroj, z ktorého hnutie slobodných cirkví získalo väčšinu zo svojich charakteristických znakov: Božie slovo, sväté Písmo. Vlastne celú protestantskú reformáciu môžeme pochopiť ako odpoveď na zvesť Biblie. Rozdrobenie reformačného hnutia a protestantizmu vôbec v nemalej miere vznikalo z konfliktného výkladu Písma a zo (zúženého) chápania naplnenia biblickej pravdy: "Musíme viac poslušať Boha ako ľudí". (Sk 5,29)

Kalvín píše vo svojej Odpovedi kardinálovi Sadoletovi (1540): "Kedykoľvek predpovedajú proroci obrodu cirkvi, alebo jej rozšírenie po celej zemi, vždy pripisujú prvotný význam Slovu (Božiemu)." Hlavná deliaca čiara medzi katolíckymi reformačnými snahami a medzi protestantskou reformáciou v 16. storočí sa javí v ich postoji voči Písmu. Pre katolíckych reformátorov hlas Cirkvi - jej tradície, koncily a pápežské buly (oznamy) – odzneli s najvyššou autoritou. Písmo dodávalo iba podporné argumenty. Pre protestantských reformátorov Biblia ako Božie slovo konfrontovala cirkev a jej členov a vyzvala všetkých na pokánie a poslušnosť. Písmo bolo prijaté ako najvyššia, ak nie jediná norma pravdy (sola Scriptura). Zvesť Písma oslobodila neskorostredovekých mužov od strachu pred smrťou, očistca a pekla. Oslobodila ich od nekonečnej úzkosti ohľadom svojho spasenia a z pút sakramentalizmu a sacerdotizmu. Lutherovo nové videnie do významu textu "spravodlivý bude žiť z viery" (R 1,17) naznačovalo náboženskú revolúciu, porovnateľnú s Kopernikovou revolúciou v astronómii, alebo s Kolumbusovým objavením Nového sveta. Luther neskôr odvolal dopad svojho objavu slovami "Cítil som sa ako znovu narodený a ako keby som už bol prešiel bránami nebies. Celé Písmo pre mňa dostalo nový význam... Táto pasáž z Pavla sa stala pre mňa bránou nebies."

Luther hovoril všetkým protestantom, keď povedal vo svojom preslove na nedeľu Invocavit vo Wittenbergu v marci 1522: "Viera musí prísť spontánne, bez donútenia. Ja som iba učil, kázal a písal (na) Božie slovo, nič iné som nerobil. A kým som ja spal, alebo pil wittenberské pivo so svojimi priateľmi, Melanchtonom a s Armsdorffom, Slovo tak parádne zoslabilo pápežov, že nijaký princ alebo panovník im nikdy neuštedril také rany ako ono. Ja som nerobil nič. Slovo vykonalo všetko."

Stála a nekompromisná poslušnosť Písmu viedla k rastu novokrsteneckého hnutia v Zurichu. Pod Zwingliho vedením celé mesto bolo ozdravené Slovom Božím. V období šiestich rokov vo svojich nedeľných kázňach predniesol kompletný výklad Novej Zmluvy. V pracovných dňoch v časných ranných hodinách sa stretávali kazatelia na exegetické štúdium Starého zákona v hebrejčine, gréčtine a latinčine (boli to tzv. zurišské profécie). Hneď nato všetok ľud cestou do roboty sa zastavil v katedrále a počúval kázeň založenú na poslednej exegetickej štúdiu a prednesenú v miestnom nárečí.

V ovzduší takého biblicizmu budúci vodcovia švajčiarskych novokrstencov - Konrád Grebel, Felix Mantz, Georg Blaurock a iní - sa vyslovili za bezprostrednú a obyčajne doslovnú aplikáciu všetkých práve objavených právd Písma, vrátane krstu veriacich. Napokon sa museli rozhodnúť medzi poslušnosťou výstrahám svojho učiteľa (Zwingliho) a vernosťou Slovu Božiemu, ako ho poznali. Rozhodovanie bolo bolestné a následky drahé. Felix Mantz, jeden z najbližších Zwingliho druhov pri biblických štúdiách, zaplatil svojím životom pre svoju odvahu poslušať Písmo. Bol v januári 1527 utopený v rieke Limmat, prakticky v tieni katedrály. Mnohí iní prešli tú istú cestu úplnej poslušnosti. "Musíme poslušať Boha viac ako ľudí".

4.1.3 Nebezpečie iluminizmu

Veľmi skoro sa objavilo menšie nebezpečie v mladom novokrsteneckom hnutí. Nové hlasy požadovali "počúvať na vnútorné slovo" radšej ako na Slovo Písma. Tvrdili, že majú skúsenosti a priame osvetenie skrze Ducha Božieho, občas až nové zjavenia, čiastočne s apokalyptickým obsahom. Bolo veľa variantov takého osvietenectva. Niektorí spiritualisti otvorene pohrdali "mŕtvymi literami" Písma a podľahli extrémnemu subjektivismu. Iní, ako Hans Denck (1495-1527) pokúsili sa kombinovať rešpekt pre Bibliu "vonkajší hlas", ale s uprednostnením "vnútorného" hlasu Ducha.

V nejednom ohľade bol boj novokrstencov proti spiritualizmu ťažší, ako ich obrana proti majstrovsky kvalifikovaným reformátorom katolicizmu. Anabaptisti a spiritualisti boli zajedno v ocenení genuinného diela Svätého Ducha pri obrode a posvätení človeka. Tvrdili, že jeho prítomnosť a služba sú nevyhnutné v cirkvi veriacich.

Nuž v zdĺhavých polemikách Pilgrama Marbecka (zomrel 1556) a Gašpara Schwenckfelda (1489-1561) a pre iných diskutérov bola oddeľujúca čiara jednoznačná. Spiritualizmus súvisel viacej s neskorostredovekým mysticizmom ako s biblicizmom protestantskej reformácie. Čistí spiritualisti mali malé porozumenie pre biblické normy. A vôbec, boli to individualisti, ktorí sa neveľmi usilovali o reformáciu cirkvi, s vlastnými poriadkami a disciplínou.

Odvolať sa na písané Božie slovo stačilo pre novokrstencov na to, aby sa vyhli nástrahám spiritualistického subjektivismu. Angličtí baptisti o jedno storočie neskôr prejavili menej odporu proti podobným zvodným vplyvom iluminizmu, keď sa ocitli zoči-voči kvakerom. Cirkvi veriacich vo všetkých pokoleniach boli vysoko vnímavé na zárodoky náboženského subjektivismu a spiritualizmu, nech sa šírili na akomkoľvek stupni v ich čase.

Liečba, či lepšie rečeno imunizácia voči vnímavosti na vnútorné náboženské zážitky náležala vo vysokých dávkach objektívnych právd Písma. Kristova vláda musí byť interpretovaná v biblickej súvislosti. Keď zavrhneme Bibliu ako svoju normu, zostávajú iba dve cesty pre náboženské hľadanie vnútri celkovej teologickej skladby kresťanstva: buď osobné predstavy človeka o Bohu (náboženský subjektivismus), alebo podriadenie sa sa učeniu a sviatostnej autorite cirkvi. "Patrí sa viacej poslúchať Boha ako ľudí".

4.2 Panstvo Kristovo (autorita, vláda)

Kresťanská poslušnosť pre evanjelikálnych novokrstencov nebola iba morálnou hodnotou, vysvetľovanou v legalistických termínoch. Skôr bola ovocím viery, procesu utvárania veriacich do podoby Kristovej. Poslušnosť dokazovali jednotliví kresťania, zbory a oboji vo vzťahu voči spoločnosti. Tieto tri rozmery sa neraz navzájom prekrývali. Kkvôli pojmovej jasnosti by sme ich mohli znázorniť ako tri koncentrické kružnice: osobná, zborová a spoločenská (poslušnosť). Všimnime ich v tom poradí a v kategóriách dynamickej, koinonickej a diakonickej poslušnosti.

4.2.1 Dynamická (osobná) poslušnosť

Anabaptisti svojim slovníkom vyjadrovali uskutočnenie Kristovej vlády v osobnej sfére pojmom učeníctvo. Harold S. Bender vo svojej dôkladnej eseji s titulom *The Anabaptist Vision* (Pohľad, či názor novokrstencov) uvádza: Novokrstenci vnímali tri hlavné body dôrazu: po prvé nový pojem podstaty kresťanstva, a to učeníctvo, po druhé: nová koncepcia cirkvi, a to v podobe bratstva, bratskosti a po tretie: nová etika lásky a neodporovania (zlému zlým).

Tieto body sa viac, či menej zhodujú s našimi troma koncentrickými kruhmi, čo sme hore spomenuli. Potom Bender definuje pojem učeníctva:

Prvý a základný vo vnínaní novokrstencov bol pojem podstaty kresťanstva ako učeníctva. Bol to pojem, ktorým označovali úplnú premenu spôsobu života jednotlivého veriaceho (kresťana) aj spoločenstva, aby sa utváral podľa Kristovho učenia a príkladu... Celý život mal byť doslova podrobený pod vládu Kristovu zmluvou učeníctva. V našom výklade významu viery (v 1. kap.) sme poznamenali, že podľa novokrstencov pravá viera bola zhodná s totálnym spojením s Kristom, a to s kenotickým Ježišom (imitatio Christi - Nachfolge - chodenie v jeho stopách), s ukrižovaným Spasiteľom (istota odpustenia hriechov), s Kristom vzkrieseným (víťazstvo nad hriechom) a s prichádzajúcim Pánom (zmysel pre večnú zodpovednosť a istú nádej v jeho konečné víťazstvo). Zázrak znovuzrodenia a moci (dynamis) Svätého Ducha, prebývajúceho v nás vytvorili nový štýl života dynamickej poslušnosti, ktorú novokrstenci definovali ako "chodenie v Kristovom vzkriesení".

4.2.2 Koinonická poslušnosť (spoločenstva)

Druhá úroveň, na ktorej by učeníci mali demonštrovať svoju poslušnosť Pánovi, je v spoločenstve veriacich (koinónia) a to v miestnom zbere. Keď kontrola (ovládnutie) farských cirkví prešla z katolíckych rúk do protestantských za reformácie Majstrov (teológov), zaviedlo sa veľa zmien v liturgických formách a teologických dôrazoch. Avšak udialo sa iba veľmi málo zmien v životnom štýle členov cirkví a ešte menej v ich vzájomných vzťahoch. Za normálnych pomerov ľud v rozsiahlych farnostiach územných cirkví protestantských nezažili a nemohli zažiť koinonickú premenu.

Naproti tomu malé novokrstenecké spoločenstvá občas nie väčšie ako nejaké domáce zhromaždenie, predsa poskytli aj duchovnú dynamiku a vhodnú štruktúru pre utvorenie spoločenstva veriacich. Miestny zbor sa stal naozaj novou rodinou Božou. Následkom prenasledovania, alebo z vlastného rozhodnutia niektorí členovia sa oddelili od svojich pokrvných rodín. Vo svojich nových zboroch získali nových bratov a sestry podľa zaslúbení Pána Ježiša: Mt 12,48nn, 19,29. Žili vnútri intímneho spoločenstva vzájomnej podpory a nápravy.

Dve sviatosti poskytovali pravidelnú príležitosť pre obnovu zborovej zmluvy. V krste veriacich zbor bol živým svedectvom a dôkazom pretvárajúcej moci duchovne obrozených osôb vyznávajúcich svoju oddanosť Kristu a jeho cirkvi. Táto dvojité oddanosť, Kristu a sebe navzájom, bola znovu upevnená pri každej novej účasti na večeri Pánovej. Bolo to viac ako iba jedenie na pamiatku.

Forma slávenia večere Pánovej, opísaná B. Hubmaierom, pekne vyjadřila koinonický ráz komúnie. Ako časť jej vykonávania, zaviedol obnovu trojitej zmluvy. Predstavovalo to tri otázky, na ktoré každý jednotlivito mal odpovedať slovom "áno": najprv prisľub lásky a poslušnosti Bohu, po druhé prisľubenie bratskej lásky a poslušnosti rodičom a vrchnosti a po tretie prijatie záväzku bratskej (zborovej) kázne.

Otázky zneli nasledovne: Chceš uplatňovať bratskú kázeň voči svojim bratom a sestram? Vytvárať medzi nimi pokoj a súlad? Tiež sa zmieriť so všetkými, ktorí ťa urazili? Prestať závidieť, nenávidieť a byť zlovoľný voči komukoľvek? Dobrovoľne sa zdržať všetkých skutkov urážlivých a škodlivých, alebo ktoré trápia tvojho blížneho? Tiež milovať svojich nepriateľov a činiť im dobro? Chceš vylúčiť z cirkvi všetkých, ktorí nie sú ochotní tak robiť podľa Kristovho nariadenia (Mt 18)? Nech každý osve povie: "áno!"

Hlavný zmysel zborovej kázne u novokrstencov - podobne ako u českých bratov a neskôr u anglických baptistov - bol podporný a nie trestný. Až keď všetky tri stupne napomenutia podľa Mt 18,15-17 zlyhali, došlo k vylúčeniu, cieľom bola náprava chybujúceho brata. Pre našich otcov cirkev bez zmluvy bratskej kázne bola taká nemysliteľná, ako kázanie bez Biblie, alebo krst bez vody.

Vo svojom úsilí po koinonickú poslušnosť niektorí novokrstenci, neskôr aj niektorí baptisti v Amerike, experimentovali so životom v komunite. Počnúc od huterských bratov na Morave v 16. stor. Kristovo pozvanie do rodiny Božích detí znamenalo aj spoločenstvo majetkové. Či vraj Ježiš neprehlásil jasne: Ktokoľvek sa nezriekne všetkého, čo má, nemôže byť mojim učeníkom (Lk 14,33)? Príklad prvotného kresťanského majetkového spoločenstva v Jeruzaleme slúžil za model. No huterskí bratia postúpili o krok dopredu. Zaviedli nielen spoločenstvo spotreby, ale aj výroby (produkcie) a väčšinou to robili so značným ekonomickým úspechom.

Prevažná väčšina novokrstencov však nenasledovala príklad huterovcov s ich radikálnym hospodárskym uplatnením spoločenstva. Avšak všetci boli presvedčení o nutnosti koinonického prerodu veriacich, dokazaného vzájomným zdieľaním sa, podpory a napomínania. Zdôrazňovali podriadenie svojho ega rade a korekcii ostatných kresťanov ako dôležitého doplnku osobného prerodu a ako pomoci v neustálom boji proti sebastrednej starej náture.

4.2.3 Diakonická poslušnosť v spoločestve

Novokrstenecký obraz o Kristovom panstve a o jeho poslušnej cirkvi zahrňoval do seba ešte inú, širšiu dimenziu: pretvorenie spoločnosti. Walter Koehler raz poznamenal: "Novokrstenci sú biblickí kresťania reformačných dejín. Na rozdiel od reformátorov rozšírili biblickú normu z oblasti čisto náboženskej na ekonomickú a sociálnu." Jeho výklad sa dá vzťahovať najmä na kontrast medzi luterským učením o dvoch ríšach a na novokrstenecký názor na sociálnu etiku. Rozdiel medzi kalvínskou (a puritánskou) víziou teokratického pretvorenia spoločnosti a medzi zotrúvaním novokrstencov na totálnej vláde Kristovej je subtilnejší (jemnejší). V skutočnosti obidva prúdy reformácie sa zhodovali so zásadou, že Kristova vláda zahrňuje do seba všetko, ale pripúšťali rozdielny spôsob jeho uplatnenia.

Riešenia, ktoré navrhovalo obdobie reformácie, neboli celkom nové. Už od konštantinovskej zmeny vzťahu medzi cirkvou a štátom, osobitne v období vrcholiaceho a neskorého stredoveku, kresťania sa potýkali s problémom Kristovej vlády v spoločnosti. V majoritnej katolíckej tradícii, vedenej mohutným pápežstvom a hierarchiou, hľadali spôsob ovládnuť spoločnosť v mene Kristovho kráľovstva. Ich vzor bol teokratický. Odchýlna menšina, občas aj s posväteným legitimizovaním oficiálnej cirkvi v jej mníšskych rádoch, niekedy

bola prenasledovaná ako kacírka. Tá si zvolila iný spôsob realizácie Kristovej vlády na svete. Oni vysvetľovali sústavnú poslušnosť pojmami zavrhnutia svetskej moci, bohatstva a násilia. Obyčajne takto pochopená poslušnosť viedla k väčšiemu, alebo menšiemu ústupu zo spoločnosti do oddelených komunit svätcov, kláštorňých, či sektárskych.

Roland H. Bainton s jemu charakteristickou stručnosťou vyostrel dialektiku v nasledovnom výroku: Ak kresťania majú brať vážne samých seba, musia sa buď zriecť sveta, alebo ho pretvoriť a prípadne z rôznych stanovísk by sa mali pokúsiť robiť obidvoje naraz. Jeho postreh sa vzťahuje rovnako na obdobie reformácie ako aj na stredoveké mníšstvo a pápežskú teokraciu.

V 15. stor. sa Jednota bratská zjavila na českej scéne ako reakcia na teokratickú ašpiráciu husitskej revolúcie. Inšpirovaný myšlienkami Petra Chelčického (žil v rokoch ca 1380-1460), toho "proroka radikálneho separatizmu" mladá Jednota hľadala sústavnú poslušnosť v ústupe zo spoločnosti. Ona vôbec odmietla účasť kresťanov na vláde a vojnách a nepripustila, aby príslušníci vyšších spoločenských vrstiev pristúpili do jej radov. V druhej generácii a v ďalších bratia zrevidovali svoje chápanie Kristovej vlády a napokon zaujali stanovisko podobné kalvinistickej politickej filozofii. Vo všetkých dobách svojho vývoja vydávali pravidlá kresťanského stanoviska, čoho sa majú držať ich členovia v niektorých vymedzených povolaniach ako obchodníci, remeselníci, či členovia šľachty.

Novokrstenci 16. storočia neboli jednotní v chápaní sociálnych dôsledkov Kristovej vlády. Väčšina z nich si zvolila cestu "politickéj abstinencie", ako to popisali moderní historici. V odmietnutí prísahy - základne európskeho spoločenského a zákonodarného systému - účasti na vláde a vojne usilovali sa o radikálnu separáciu od úpadkového kresťanstva. V istom zmysle vlastne pokračovali v modeli mníšskej odlúčenosti. Nepatrná menšina tábora novokrstencov sa rozhodla ohlásiť predzvest' kráľovstva Kristovho revolučnými a násilnickými spôsobmi. Neúspešné sedliacke povstanie v Nemecku r. 1525 a tragický pokus ustanoviť Nový Jeruzalem v Munsteri r. 1534 môžu poslúžiť ako ilustrácia takých márných pokusov. V obidvoch prípadoch sa odvaha pre neodporujúce utrpenie (via crucis: cesta kríža) zmenila na etiku agresívnej revolúcie. Ich zábery boli čiastočne motivované chiliastickými očakávaniami. Návrat k pozícii neodporovania po porážke revolučného munsterského kráľovstva predpokladá, že dialektický obrat v pochopení Kristovej vlády sa môže pobrať ktorýmkoľvek smerom, t.j. od ústupu ku vláde, alebo naopak.

Vari najdôležitejším prínosom aspoň z perspektívy neskoršieho vývoja bolo dielo kresťanov zvučných mien ako Balthazára Hubmaiera a Pilgrama Marpecka, ktorí obhajovali tretie riešenie, akúsi strednú cestu. Ako vzdelané osobnosti a muži vo významnom postavení, usilovali sa niest' kresťanské svedectvo do všetkých oblastí života, vrátane vlády. Objavuje sa Hubmaier, aby sa pokúsil o obrátenie členov rady mesta Waldshutu a členov šľachty na Morave. A tak utvoril, osobitne na Morave, istý druh "vysokéj cirkvi" anabaptistov, ktorá však bola v ostrom kontraste voči obrazu "nízkej cirkvi" neozbrojených utečencov - novokrstencov. Tiež zakomponoval (do svojej teológie) kresťanskú účasť na obrannej vojne a platenie vojnových daní, keď rástlo turecké nebezpečenstvo. Marpeck, banský to inžinier a laický teológ, prijal verejné funkcie najmenej vo dvoch mestách. Členovia jeho skupiny sa nerozpakovali slúžiť v mestských radách na Morave, kde sa tešili náboženskej tolerancii. Zástancovia tejto strednej cesty neboli ani násilníci revolucionári, ani sociálni anarchisti, ani náboženský utopisti (rojkovia). Ich vysvetľovanie Kristovej vlády vytvorilo jeden model diakonického prerodu spoločnosti cestou oddanej verejnej (občianskej) služby.

Skúmali sme tri korene baptistického dedičstva v dejinnej súvislosti s európskou reformáciou: cirkev (skladajúca sa z) veriacich, cirkev slobodná a napokon, poslušná. Tretí nám zanecháva menej vyriešených otázok ako tie predchádzajúce dva. Tento postreh sa dá vzťahovať na celok kresťanskej cirkvi ako nám to ujasní dobre známa štúdia Richarda Niebhura Kristus a kultúra. Kresťania sa nikdy nezjednotili v pochopení vzťahu medzi cirkvou a svetom...

Nedostatok zjednotenosti anabaptistickej a baptistickej tradície vo veci výkladu Kristovej vlády môže nám ukázať možné slabosti niektorých oblastí nášho súčasného svedectva a vyprovokovať nás k revízii nášho stanoviska. Napr. čo s koinonickou transformáciou (s pretvorením jednotlivca cestou nového spoločenstva) v pravé kongregačné spoločenstvo so vzájomným povzbudzovaním a napomínaním? Môže sa realizovať v cirkvách s mnohopočetným členstvom? Čo s našimi odpoveďami na páľčivé sociálne problémy našich dní? Akými politickými a (lebo) nepolitickými kanálmi môže priviesť naše svedectvo spoločnosť pod vládu Kristovu?

4.3 Poslušnosť až po smrť

Existuje napokon ešte jeden aspekt vízie novokrstencov na poslušnosť, ktorý nesmieme obísť (bez pozornosti): poslušnosť až po smrť. Výraz sa nachádza vo veľkej kristologickej hymne v liste Filipanom: Kristus zostal poslušný až po smrť, a to po smrť na kríži (2,8). S možnými výnimkami v predkonštantinovskom období cirkvi počas tuhého prenasledovania, nijaká iná kresťanská skupina v dejinách neprešla cestu poslušnosti až po smrť tak verne ako novokrstenci. Boli cirkvou mučeníkov, cirkvou pod krížom. Veľká kronika s názvom Zrkadlo mučeníkov o tom rozpráva.

Novokrstenecké chápanie trojitého krstu ako krst Duchom (znovuzrodenie), ďalej vodný krst a krst krvou bolo viac ako iba nejaká teológia krstu. Bolo dennou skúsenosťou. Pre mnohých z nich cesta poslušnosti viedla priamo z vodného krstu ku krstu krvou, alebo ohňom (na hranici). Podobne ako v Novej zmluve, ustanovenie kresťanského krstu je spojené s takzvaným Veľkým ustanovením (Mt 28,18-20) nuž pre anabaptistov vodný krst bol ukazovateľom prístupu na cestu misijnej poslušnosti. Byť nasledovníkom Kristovým znamenalo byť jeho svedkami a svedecká poslušnosť veľmi často vyústila v mučenie.

Muž, ktorý viac ako ktorýkoľvek iný teológ novokrstencov rozvinul učenie o trojitom význame krstu, bol Baltazár Hubmaier. Prešiel chodník poslušnosti až po svoj krst ohňom na hranici v meste Viedeň v Rakúsku, a to 10. marca 1528. Iba štyri roky predtým odsúdil upaľovanie heretikov a napísal svoj prvý traktát o náboženskej tolerancii v nemeckom jazyku. Jeho manželka sa pridala k nemu až po hranicu, modliac sa zaňho a povzbudzujúc ho, aby zostal verný. O tri dni vyznala svojho Pána v mučeníckej smrti, keď ju utopili v Dunaji.

V mnohých krajinách sveta oceňujú vernosť svedectva novokrstencov v utrení viac ako my tu v krajine slobody. Avšak nesmieme ignorovať ich hlas, ani hlas iných poslušných kresťanov, ktorých sme spoznali vo svojom prehľade baptistických koreňov za radikálnej evanjelíkálnej reformácie v Európe. S nimi spolu prehlasujeme, že musíme viac poslúchať Boha ako ľudí.

5 Anglické korene baptistov

Prvý zbor anglického jazyka sa zrodil v exile. Členovia kongregačnej cirkvi v Gainesborough, (jedna z niekoľkých utečeneckých skupín puritánskych separatistov) dorazili do Amsterdamu niekedy r. 1607, alebo 1608. Ušli pred prenasledovaním kráľa Jakuba (James) I., toho istého, v období ktorého o pár rokov neskôr bol vydaný známy preklad Písma King James Version (1611). Medzi utečencami zbor bol známy pod menom Druhý anglický a bol vedený bývalým anglikánskym farárom Johnom Smythom (1570-1612) a laikom Thomasom Helwysom (žil v rokoch asi 1550-1615). V zime r. 1608-09 starostlivé štúdium Písma a kontakt s holandskými menonitami, ktorých nazývali vodáci (waterlanders) doviedli J. Smytha k tomu, aby prijal krst veriacich (ešte vyliatím) a usporiadal zbor na tej základni. Od začiatku trpel malý zbor vnútornými nezhodami. Smyth spochybnil platnosť svojho sebaopokresťania a ako vodca väčšiny, splynul s menonitami. Jeho skupina zostala v Holandsku. Nepatrná menšina asi desiatich členov, väčšinou žien, sa r. 1611, alebo 12 navrátila do Anglicka a tu založila najstarší baptistický zbor na anglickej pôde vo Spitalfields-e, na predmestí Londýna. Jeho vodcami boli Th. Elwys a John Murton. Oidvaja zomreli vo väzení.

Tento najstarší baptistický zbor a jeho sesterské spoločenstvá boli neskôršie známe pod menom "generálni (všeobecní) baptisti", lebo vyznávali všeobecné zmierenie. Pod vplyvom holandského reformovaného teológa Jacoba Arminiusa (1560-1609) vyznávali, že Kristova smrť pôsobila zmierenie pre všetko ľudstvo. Ktokoľvek z ľudí má slobodnú možnosť zvoliť si, alebo zamietnuť Božiu ponuku spásy.

O tridsať rokov neskôr mal svoj zrod iný smer anglického baptistického života nezávisle od týchto. R. 1638 skupina členov opustila zbor nie-separátnej kongregačnej cirkvi, známej pod menom Jakubova cirkev v Londýne, štvrť Southwark. Utvorili baptistický zbor založený na základe krstu veriacich. Pretože sa držali prísnejšieho kalvinistického stanoviska o "čistočnom, alebo obmedzenom zmierení" podľa zásady, že Kristus zomrel iba pre vyvolených, novú skupinu nazvali "partikulárni baptisti". Rástli rýchlejšie ako všeobecní baptisti a čoskoro sa stali hlavným baptistickým útvorom v Anglicku. Úplné zjednotenie obidvoch prúdov sa udialo až r. 1891 pod názvom Jednota baptistov Veľkej Británie a Írska.

Rozdelenie baptistov do dvoch skupín čiastočne odrážalo ich dvojité ideologické korene: kontinentálny anabaptizmus a anglický puritánsky separatizmus. Všeobecní baptisti udržovali spojenie s holandskými menonitami. Tlak perzekúcie za kráľa Jakuba I. im pripravil osud podobný "ceste kríža", čo prežívali európski novokrstenci po celé jedno storočie. Prvotné baptistické vyznania viery a iné doklady odrážajú novokrstenecký vplyv v takých etických názoroch, ako odmietnutie účasti na vláde, na vojnách a prísaha. Všeobecní baptisti tiež prijali menonitský úkon umývania nôh. Mnohí z nich išli cestou sektárskeho ústupu.

V dobe občianskej vojny a protektorátu Olivera Cromwella (1640-60) obidva prúdy baptistov boli vtrhnuté do spoločenského diania a prijali zodpovednosť za utváranie anglického politického života. Napriek všelijakým obmedzeniam, znovu vloženým na nich ako na disidentov za vlády reštaurácie po r. 1660, väčšina anglických a amerických baptistov sa už nevrátila späť na cestu izolácie. Puritánske dedičstvo sa presadilo ako prevládajúca sila vo viere a praxi baptistov, osobitne v otázke týkajúcej sa vlády Kristovej na zemi.

Medzi obidvoma tradíciami, novokrsteneckou a puritánsko - separatistickou vlastne nebola nezhoda v chápaní základných pojmov "cirkev veriacich" a "slobodná cirkev". Tieto zásady, ktoré pôvodne vzniesli radikálni reformátori na európskej pevnine, tak znovu utvrdili a ďalej vysvetľovali slobodné cirkvi Anglicka. Anglickí baptisti rozšírili pohľad a pridali najmenej tri nové rozmery.

5.1.1 Odluka cirkvi a štátu

Európski novokrstenci a Jednota českých bratov odmietli štátne zásahy do života cirkvi a zastávali sa zásady náboženskej znášateľnosti a slobody vyznania. No predsa prvé obsažnejšie diela o odluke cirkvi a štátu v anglickom jazyku napísali baptisti. Návrhy a závery ohľadom "pravého kresťanského náboženstva" pripravené Johnom Smythom a jeho zborom v Amsterodame r. 1612 obsahovali nasledovné články: "Mestská rada z pozície svojej úradnej moci sa vmešovala do náboženstva, alebo vo veci svedomia. Nie je však oprávnená nútiť a dotláčať ľudí k tej, alebo onej forme náboženského vyznania, alebo učenia, ale má nechať kresťanské náboženstvo slobodné, zveriť to na svedomie každého človeka a riešiť iba občianske priestupky, krivdy a hriechy ľudí voči ľuďom..., lebo iba Kristus je Kráľom a zákonodarcom cirkvi a svedomia (Jk 4,12)."

V tom istom roku (1612) T. Helwys opäť v Anglicku, publikoval v Londýne svoj prvý traktát v angličtine za plnú náboženskú slobodu pod názvom Krátky výklad tajomstva nerovnosti. Poslal kópiu kráľovi Jakubovi I. so svojou vlastnoručnou venovacou poznámkou: Počuj, ó kráľ, nepohrdni radou úbohého a nech jeho náreky prídu k tebe.

Kráľ je iba smrteľník a nie Boh a preto nemá moc nad nesmrteľnými dušami svojich poddaných, vyrábať zákony a nariadenia pre nich a ustanoviť nad nimi duchovných Pánov. Ak kráľ má moc ustanovovať duchovných pánov a zákony, potom je nesmrteľným Bohom a nie smrteľným človekom. Kráľu, nech ťa nezvedú púštitelia do hriechu ani proti Bohu, ktorého by si mal poslúchať, ani proti tvojim úbohým poddaným, ktorí by mali a chcú poslúchať teba vo všetkom, telom, životom a majetkom, inak nech prídu o život na zemi. Boh spas kráľa! Tvoj: Helwys

Text knihy obsahoval nasledovné výroky: Náš pán kráľ je iba pozemským kráľom a má kráľovskú moc iba v pozemských záležitostiach a ak kráľovi poddaní sú poslušní a verní, poslúchajúci všetky ľudské (občianske) zákony vydané kráľom, náš pán kráľ si nič viac nemôže nárokovať. Lebo ľudská nábožnosť voči Bohu je (intímnu) vecou medzi Bohom a človekom. Kráľ za ňu nezodpovedá a kráľ nemá byť sudcom medzi Bohom a ľuďmi. A či sú heretici, Turci, Židia, alebo čokoľvek, to ani trochu neprináleží pozemskej vrchnosti, aby ich trestala. Helwys doplatil na svoju trúfalosť životom. Zavreli ho a zomrel v žalári pred r. 1616. Jeho spolupracovník Leonard Busher vydal dielo: Náboženský pokoj - traktát o slobode svedomia. Londýn, 1614. Nečakal, aby ho zavreli. Navrátil sa do Holandska a zvyšok svojho života prežil v exile.

Názory Helwysa a Bushera našli ozvenu u iného raného anglického separatistického vodcu. Roger Williams (1604-81) utiekol do Bostonu r. 1631, aby sa vyhol áreštu v Anglicku. Stál na pozícii slobody svedomia a práv Indiánov a to ho doviedlo do priameho konfliktu s kongregačnou štátnou cirkvou a s politickým aparátom štátu Massachusetts. R. 1636 založil novú kolóniu, zvanú Providence a zorganizoval tam prvý baptistický zbor v amerických kolóniách (1639). Dokázateľne dostal r. 1663 kráľovské dobrozdanie pre založenie štátu Rode Island, prvej kolónie, zaručujúcej úplnú náboženskú slobodu, kde prijali zásadu odluky cirkvi a štátu.

Vo svojom traktáte Krvavé osídlo (tenent) prenasledovania, vydanom r. 1944 Williams prehlasuje: Všetky civilné štáty, so svojimi hodnosťami a súdmi, vo svojich príslušných ústavách a v administratívnom aparáte sú dokázateľne naozaj občianske a preto nie sudcovia, gubernátori, alebo obrancovia duchovných, či kresťanov, štátu a náboženstva. Je vôľou a nariadením Božím, že už od príchodu jeho Syna, Pána Ježiša musí byť zaručené svedomie a bohoslužba aj tých posledných pohanov, židov, Turkov alebo antikristovcov, pre všetkých ľudí vo všetkých národoch a krajinách. Má sa proti nim bojovať tým mečom, ktorý je duchovný a schopný víťaziť: mečom Božieho Ducha, slovom Božím.

5.1.2 Krst ponorením

Českí bratia, európski novokrstenci a raní anglickí baptisti vykonávali krst iným spôsobom, nie ponorením – obyčajne vyliatím (pokropením). Niekoľko málo anabaptistov asi vykonávali ponorenie, ale správy na podporu takého tvrdenia nie sú dostatočne jasné a jednoznačné. R. 1640, alebo 41 partikulárni baptisti zaviedli ponorenie ako štandardný spôsob krstu. Najprv hľadali potvrdenie pre svoj záver spojením s malou skupinou menonitov v Holandsku, s tzv. kolegiantmi, alebo Rhynburgerovcami, ktorí v tej dobe prevádzali ponorenie. Prvé Londýnske vyznanie, vytlačené v Londýne r. 1644 bolo prvou baptistickou konfesiou, ktorá požadovala ponorenie ako jedinú biblickú formu krstu.

Článok 39. Tento krst je nariadením Novej zmluvy, daným od Krista a má sa vykonať iba osobám, ktoré vyznávajú svoju vieru, sú to učenci, či žiaci, ktorí na vyznanie svojej viery majú byť pokrstení.

Článok 40. Písmo nám určuje spôsob prevedenia tohto ustanovenia, a to iba ponorenie, alebo obmytie celého tela pod vodou. To na znamenie, ktoré musí zodpovedať obsahu, ktorý naznačuje. Sú to myšlienky: za prvé, obmytie celej duše v krvi Kristovej, po druhé, že svätí majú účasť na Jeho smrti, pohrebe a vzkriesení, po tretie, spolu s vyznaním našej viery, totiž že ako je naše telo ponorené (pochované) pod vodu a z nej sa opäť

vynorí, takisto budú telá svätých vzkriesené mocou Kristovou, v deň vzkriesenia, aby vládli s Kristom.

Okrajová poznámka k článku 40: "Slovo baptizó znamená ponoriť pod vodu ovšemže vo vhodnom rúchu krstiteľ'a i krstenca so všetkou dôstojnosťou, ako aj vykonávame, čo mnohí očití svedkovia môžu potvrdiť".

Podľa svojho presvedčenia o slobode svedomia jednotlivca, baptisti sa medzi sebou nezhodli v mnohých veciach v minulosti, a tak až dodnes. Ale od polovice 17. storočia sa dohodli, že budú trvať na krste ponorením.

5.1.3 Celosvetové misijné zameranie

Baptisti oveľa pomalšie poslúchli iné biblické nariadenie: "Chodte do celého sveta a kážte evanjelium všetkému tvorstvu (každému stvoreniu - Mk 16,15). Protestantská reformácia vcelku ignorovala toto veľké poverenie, kým rímsko-katolícka cirkev po objavení Ameriky zintenzívnila svoje celosvetové misijné výboje.

William Carey (1761-1834) s jasným vedomím Božieho volania sa nedal odradiť chladnou ozvenou svojich vrstovníkov, napr. Dr. Johna Rylanda, kazateľa, ktorý ho pokrstil. Ten mu povedal: Sadni si, mladík. Ak Pán sa rozhodne obrátiť pohanov, uční tak bez tvojej, alebo mojej pomoci.

Tristo rokov prešlo po objavení Nového sveta, keď baptistický Kolumbus naliehavo prosil baptistických delegátov, zidených r. 1792: Rozšírte svoje srdcia a upevnite svoje kolená. Očakávajte veľké veci od Boha, podniknite veľké veci pre Boha. Ešte predtým napísal vo svojej Eseji o povinnosti kresťanov nájsť spôsob na obrátenie pohanov. Konečne bola založená Spoločnosť partikulárnych baptistov pre šírenie evanjelia medzi pohanmi a Carey odplával do Indie.

Niektorí baptisti stále tvrdia, že Carey bol prvým protestantským misionárom, povereným úlohou v zámorí. Bol však iba prvým baptistickým misionárom. R. 1792 aj malá moravská komunita, založená r. 1722 grófom M. Zinzendorffom, vyslala bezmála tristo misionárov do mnohých častí sveta. Carey to vedel. Na svojom prejave na zhromaždení v Ketteringu, rozprestrel jeden exemplár výtlačku Periodických správ moravsko(bratských) misií a zvolal: Aha, čo vykonali títo Moraváci!

Careyho meno sa stalo symbolom globálnej misionárskej orientovanosti baptistov všade vo svete. O dvadsať rokov neskôr (r. 1812) odplával zo Salemu (v Mass.) mladý Adoniram Judson (1788-1850) s manželkou do Indie. Odišli z Ameriky ako misionári Kongregačnej spoločnosti pre zahraničnú misiu. Za dlhej plavby darmo hľadal Judson dôkaz pre krst nemluvniat v Novom zákone.

A kým mladí manželka dorazili do Kalkaty, rozhodli sa pre krst veriacich. Nemohli nič robiť proti svojmu presvedčeniu, aj keď to znamenalo stratu denominačnej podpory (zo strany kongregačných z USA. Anna napísala: Rátame so stratou podpory, sympátií a úcty našich amerických priateľov. Cítíme sa osamelí vo svete, bez skutočných priateľov okrem seba samých, závisíme iba na Bohu. Pokrstil ich istý anglický baptistický misionár v Kalkate 8. sept. 1812 a a tak sa stali prvými baptistickými misionármi z Ameriky. Neskôr sa stretli s Careym a na jeho radu pokračovali do Barmy. Všeobecná zahraničná misijná spoločnosť baptistov USA bola zorganizovaná vo Philadelphii v máji 1814, aby podporovali Judsona a ostatných misionárov.

Cez mnohé tragédie, pokračujúcu chorobu, stratu svojej prvej i druhej manželky, mnohú lopotu a utrpenie zotrval Judson vo svojom misijnom diele 35 rokov. Zostavil prvú gramatiku barmského jazyka, jeho celý slovník a preklad Biblie. V dobe jeho smrti už bolo pokrstených vyše 7000 obrátených v 63 zboroch. Väčšina z nich mala svojho domorodého vodcu. Judson zomrel na palube lode 12. apr. 1850 a jeho telo pochovali do oceánu. Muž s globálnou víziou patril celému svetu až do svojej smrti.

6 Americké korene baptizmu

Kancelária Svetového zväzu baptistov vo Washingtone D.C. v januári 1978 vydala svoju výročnú správu o Svetovej rodine baptistov. Vykazuje 137.000 baptistických zborov v 112 štátoch a 26 závislých územiach. Uvedených (dospelých) členov bolo viac ako 33 miliónov osôb, nerátajúc do toho nepokrstené dospelé osoby a deti. Z toho celku skoro 29 miliónov žilo v USA.

Prečo rastú baptisti v USA rýchlejšie ako kdekoľvek inde a stali sa najväčšou protestantskou denomináciou v krajine? Nerovnomerné rozdelenie baptistov v celom svete môžeme považovať za prekážku, aspoň z perspektívy misijnej stratégie. Keď pátrame po koreňoch baptistov a ich identity, naša najnaliehavejšia otázka mieri k zarážajúcemu kontrastu medzi mohutným počtom baptistov v USA a chatrným v Kanade. Celkový vykazovaný počet kanadských baptistov je okolo 195.000 osôb vrátane členov zborov združených vo Federácii baptistov v Kanade, so všetkými ostatnými "konferenciami" a "asociáciami". Poznávajúc silný vplyv amerických baptistov na život baptistov kanadských v minulosti aj dnes sa čudujeme, prečo sa neobjavil prudký rast baptistov aj u nás v Kanade.

V tejto kapitole by som rád podčiarkol niekoľko významných faktorov, ktoré sa podieľali na raste baptizmu v USA a súčasne pridali nové rozmery k meniacej sa baptistickej identite od polovice 17. do 20. storočia. Subjektívna stránka pri pohľade je taká výrazná a komplexná, že náš stručný komentár je vlastne zbytočný a nebezpečne neprimeraný (neadekvátny).

6.1.1 Za slobodnú súťaž

Podobnosť medzi pohľadom baptistov na otázku slobody a demokracie a medzi ideálmi mladej Americkéj republiky po r. 1776 historici vysvetľovali ako jeden z kľúčov k bezprecedentnému rastu baptistov v USA. Dôraz na slobodu svedomia a voľnosť cirkvi bolo baptistickému stanovisku vlastný, neskôr ho hlásali aj baptisti anglickí. Ale úplné uplatnenie bolo neskôr pojmové zjemnené a v praxi uvedené do súvislosti s americkou demokraciou.

V období revolúcie baptisti významne prispeli k veci náboženskej a politickej slobody. Isaac Backus (1724-1826!) vo svojom diele *Výzva k spoločnosti* (v prospech) náboženskej slobode a proti útlakom našich dní (1773) horlil proti neustálym taktikám tých, ktorí čiastočne v Novom Anglicku hľadali občiansku slobodu, ale odmietli poskytnúť slobodu náboženskú. Podľa Backusovho názoru odopretie náboženskej slobody disidentom v Novom Anglicku a vyberanie cirkevnej dane v prospech ustanovenej (kongregačnej) cirkvi bolo škodlivejšie pre americkú spoločnosť, ako platenie daní (cla) z čaju britskej vláde. "Sme odhodlaní neplatiť ani daň, a to nie iba podľa vašej zásady zostať nezdanení tam, kde nemáme svoje zastúpenie, ale pretože nesmieme zradiť túto vlast' nijakej pozemskej vláde, o čom ja a mnohí moji bratia sme pevne presvedčení, že prináleží iba Bohu".

Z istého hľadiska silný dôraz na slobodu svedomia sa ukázal ako pochybné požehnanie pre baptistov. Z jednej strany urobila baptistické stanovisko kompatibilným (spojiteľným?) s ideálmi republiky a tak vzrástla obľuba baptistických zborov. Z druhej strany zosťrený fokus (teologická pozornosť?) na slobodu svedomia a zodpovednosť duše (jednotlivca) pred Bohom ako stručný súhrn baptistických názorov, viedol k bezuzdnému náboženskému individualizmu, čo sa neraz ukázalo, že pôsobí deštruktívne na spoločenstvo zboru a na denominačnú jednotu. Pod takými prápormi mohol každý baptistický pastor, alebo laik propagovať svoje názory, s malým, alebo nijakým zmyslom pre únosnosť väčšiny veriacich.

Ako Boží "slobodný ľud v slobodnej krajine", baptisti v USA početne rástli. Ale zároveň trpeli nezrátateľnými prípadmi delenia. "... naše dedičstvo je vyznačené dvoma základnými tendenciami: jednotou, ktorá vyviera z našej viery, že Boh hovoril a hovorí zo svojho Slova a rozličnosťou, vyvierajúcou z našej slobody počúvať, čítať a uskutočňovať počuté. Boh hovorí vo svojom Slove a každý baptista má možnosť odpovedať na to podľa svojho svedomia. Je menším nebezpečenstvom, že sa baptisti zhodnú v čomkoľvek, alebo sa stanú uniformní. Keby sa tak stalo, prestali by sme byť baptistami. Čo by sme mali robiť, to je učiť sa zo svojich odlišností." P.S.Amant: *Baptist Pluralism and Unity*. Dobré známy teológ južných baptistov E.Y. Mullins zhrnul svoj názor na "baptistického génia" v nasledujúcich stručných vetách: "Dostatočným vyjadrením historického významu baptistov je toto: kompetencia duše vo veci náboženstva." Príliš veľa baptistov v našom storočí to vyjadrilo tak, že sloboda znamená veriť v čokoľvek, alebo nič. Nemôže sa dostatočne vyzdvihnúť fakt, že takýto výstredný individualizmus beží priamo proti hlavnému prúdu baptistického dedičstva. Naša individuálna sloboda je vymedzená autoritou Písma. Ďalej, ako údy Kristovho tela máme zodpovednosť voči nemu a za bratov v jeho cirkvi. Inak chaos protirečivých názorov by znemožnil spoločenstvo veriacich.

Súčasný kanadský teológ Russell F. Aldwinckle napísal: "Vezmime si dve zásady, ktoré sú vlastne nášmu baptistickému svedectvu od 17. storočia až do súčasnosti, viera v inšpirovanosť a autoritu Biblie a vyznanie o pánsťve Kristovom, alebo ak chcete, o jeho božstve. Zdá sa mi, že ktokoľvek popiera tieto dve zásady a to pri plnom vedomí toho, čo robí, prestáva byť nielen baptistom, ale kresťanom vôbec."

6.1.2 Duchovné prebudenia, prebudenectvo a evanjelizačný duch

Rok 1740 znamená bod obratu v dejinách baptistov, lebo bol predvečerom vysokého prílivu veľkého prebudenia v Novom Anglicku... Okolo r. 1734 Jonathan Edwards videl prebudenie vo svojom zbere v Northampton, Mass. Keď anglický buditeľ George Hitefield prvý raz pricestoval do Ameriky r. 1739, jeho kázeň sa stala činiteľom, ktorý priviedol veľké prebudenie k vrcholu v Novom Anglicku (v dnešnej USA).

Jedným z výsledkov veľkého prebudenia v Novej Anglii bolo rozdelenie kongregačných zborov do útvarov "stojacich", "poriadok" a "oddelených", (či "nové svetlo"). Z väčšiny tých posledných sa stali baptisti. Baptisti kdekokoľvek v krajine podporili opätovne prebiehajúce vlny prebudenia a ťažili z ich výhod, jednak vo forme zväčšenej vitality vnútri svojich zborov, jednak vo forme rastu. Keď zákonné prekážky koloniálnej éry boli odstránené a bola ústavou republiky zaručená náboženská sloboda, baptisti zároveň s metodistami a inými evanjelikálnymi denomináciami sa naplno chopili výhody neobmedzenej príležitosti pre evanjelizáciu. Historici odhadujú, že r. 1814 menej ako 10 percent obyvateľstva USA bolo členmi cirkví. Ako (kolonizačná) fronta sa posúvala smerom na západ, nebolo vôbec cirkví či kostolov, ktoré by vítali novousadlíkov. Baptisti zriadili autonómne zbory a to mohlo zdržovať koordinovaný misijný výboj na celoštátnej, alebo územnej základni. Súčasne uľahčilo kazateľom a evanjelistom, aby využili vlastnú iniciatívu a aby sa stotožnili so spoločnosťou kolonistov. Počas 19. storočia spontánne prebudenia boli nahradené organizovanými evanjelizačnými metodami. Prebudenecké zhromaždenia sa stali jedným zo štandardných spôsobov masovej evanjelizácie, najmä u južných baptistov. Baptisti boli schopní sa stotožniť s takými obyčajnými ľuďmi, ktorých sa prevážna väčšina obyvateľstva vzdala. "Počas svojich dejín sme kázali evanjelium chudobným", bielym aj čiernym. Výsledkom bolo, že väčšina amerických černochoch a značná časť belochov v južných štátoch sa stali baptistami. Je iróniou baptistických a protestantských dejín, že segregované belošké a černošké zbory sa utvorili až po skončení občianskej vojny a po zrušení otroctva.

Od horlivých evanjelistov koloniálneho obdobia až po Billyho Grahama pri evanjelizáciách prevládali baptisti. Môžeme to považovať za jednostrannú prioritu. A pretože obrátenie a vedomé zasvätenie sa Kristu je bránou i do nebeského kráľovstva, aj do zboru baptistov, bola to múdra voľba. Aj priniesla ovocie, mnoho ovocia.

6.1.3 Sociálna spravodlivosť a ľudské práva

Zdravý záujem amerických baptistov o otázku evanjelizácie im nebránil, aby sa zároveň sociálne aktivovali a slúžili ľuďom na to odkázaným. Ježiš vo svojej službe spojil obidva rozmery, a to celkom efektívne. Medzi baptistickými vodcami, ktorí sa prorocky prihovorili svojmu národu a viedli akcie za zlepšenie sociálnych pomerov, vynikali dvaja zvučných mien.

Walter Rauschenbusch (1861-1918) z vlastnej skúsenosti poznal biedu chudobného obyvateľstva miest, keď pracoval ako pastor medzi prisťahovalcami v meste New York. Neskôr vo svojom živote ako profesor baptistického seminára v meste Rochester, štát NY, poskytol vzor úctyhodnej vyváženosti medzi osobným zasvätením Kristu, chápaním Písma a medzi citlivosťou voči sociálnym problémom Ameriky. Predvídal rastúce napätia ako následok nerovnomerného rozdelenia bohatstva, keď napísal: "Bohatstvo pre národ znamená čosi ako hnojivo pre farmu. Ak ho roľník rozhodí po pôde akurátne, obohatí všetku. Ale ak ho nechá na hromade, roľ'a zoslabne a pod bohatou hromadou rastliny vyhnú". Jeho knihy, čiastočne Kresťanstvo a sociálna kríza (1907) a Teológia sociálneho evanjelia (1917) formovali názory amerických baptistov na severe a myslenie amerických protestantov vôbec, ako iba málokteré iné americké teologické dielo. Iným veľkým baptistickým prorokom sociálnej spravodlivosti a ľudských práv bol Martin L. King ml. (1929-68), syn a vnuk veľkých baptistických kazateľov v štáte Georgia. Ešte ako mladý študent teológie bol vnímavý pre slabosť typických černošských (a mnohých belošských) baptistických zborov:

"Dva typy černošských zborov urobili chybu pri zaopatrovaní chleba. Jeden horí emocionalitou, druhý mrzne v klasicizme. Ten prvý redukuje pobožnosť na zábavu, dáva väčší dôraz na rozsah ako na obsah a pletie si duchovnosť so siláctvom. Nebezpečie takého zboru je v tom, že členovia môžu mať viac náboženstva vo svojich rukách a nohách ako vo svojich srdciach a v duši. O polnoci (podľa textu Lk 11,5nn) tento typ zboru nemá potrebnú vitalitu, ani vhodné evanjelium, aby nasýtil duše.

Druhý typ černošského zboru nenasýti nijakého cestujúceho o polnoci. Vypracoval si klasický systém, je pyšný na svoju dôstojnosť, na svoje členstvo, skladajúce sa z profesionálov a na svoju exkluzívnosť."

M. L. King ešte ako mladík pocítil Božie volanie pre oveľa širšiu službu. Na začiatku 60-tych rokov sa stal Mojžišom čiernej Ameriky a prorokom kresťanského svedomia pre milióny ostatných Američanov, počas ťažkých rokov boja proti segregácii a zápasu proti rasizmu. King ako hlásateľ nenásilia, organizoval a osobne viedol protesty posediačky a pochody slobody. Utržil odmietnutie a časté žalárovanie. Keď mal 35 rokov, ako najmladší muž získal Nobelovu cenu mieru (december 1964). V apr. 1968 ho postrelili, smrteľne zranili a zomrel v Memphise, štát Ten. ako 39-ročný.

M.L. King ml. stelesnil neoceniteľný rozmer zvesti evanjelia. Zostane symbolom baptistickej oddanosti veci mieru, so svojimi aktuálnymi sociálnymi podobami. Kingova skvelá kázeň, podaná strhujúcou rétorikou černošského kazateľa za pochodu na Washington, pri Lincolnovom pamätníku 28. augusta 1963, zaujme svoje miesto medzi veľkými historickými deklaráciami kresťanskej vízie slobody a spravodlivosti:

Mám sen, že jedného dňa tento národ povstane a prežije pravý význam svojho kréda: Považujeme za samozrejmu pravdu, že všetci ľudia boli stvorení rovní.

Mám sen, že jedného dňa na červených kopcoch Georgie synovia bývalých otrokárov a synovia bývalých otrokov budú schopní sadnúť si spolu za jeden stôl bratstva... Mám sen, že raz moje štyri malé deti budú žiť v národe, kde už nebudú posudzované podľa farby pleti, ale podľa kvality svojho charakteru...

S touto vierou budeme schopní vyhodiť z hory zúfalstva kameň nádeje. S touto vierou budeme schopní navzájom spolupracovať, modliť sa spolu, zápasit' spolu, ísť spolu do väzenia, povstať pre slobodu spolu, vo vedomí, že raz budeme slobodní...

Bude to deň, keď všetky Božie deti budú schopné zaspievať pieseň s novým významom: Nech zvoní sloboda (Let freedom ring)... Keď umožníme slobode, aby zvonila z každého mesta a každej dedinky, z každého štátu a každej metropoly, budeme schopní urýchliť príchod toho dňa, keď všetky Božie deti, ľudia čierni aj bieli, židia a pohania, protestanti aj katolíci, budú ochotní podať si ruky a spievať slová starého černošského spirituálu: Free at last, free at last! Great God allmighty, we are free at last!

6.2 Korene kanadského baptizmu

Nemôžeme uniknúť vplyvu minulosti. Korene nášho súčasného života, teda ľudí ležia hlboko a v mnohých krajinách. Anglicko, Škotsko a Spojené štáty dodali väčšiu časť nášho dedičstva a ono mohutne leží na nás. Vplyv (baptizmu zo) Spojených štátov na náš duchovný život a na naše inštitúcie, ako aj na všetky ostatné prejavy našej kanadskej kultúry sa naozaj ťažko dá zrušiť za jedinú hodinu, alebo jediný deň... Nepredpokladám, že zahodíme čokoľvek z pravej hodnoty toho, čo k nám prišlo z Anglicka, Spojených štátov, alebo Európy. Takisto však predpokladám, že neprijmeme za svoje nejaký lacno vyrobený obraz toho, akí by sme mali byť, či už zdedené z ktorejkoľvek tých tradícií, ktoré prenikli do nášho konania, alebo čo vynašli tí, ktorým sa zdá, že vedia, čo je najlepšie pre nás.

Tieto slová vyhranenej reflexie na identitu kanadských baptistov napísal r. 1963 Stuart Ivison, kazateľ prvého baptistického zboru v Ottawe. Medzi dvanástimi účastníkmi sympózia "Cirkvi a kanadská skúsenosť" bol jediný, ktorý formuloval názov svojej eseje ako otázku: Existuje (vôbec) kanadská baptistická tradícia? Ostatní autori potvrdili svoj názor o existencii vyhranenej kanadskej denominačnej tradície. Baptistické svedectvo a organizovaný zborový život existovali nepretržite na území, ktoré dnes označujeme ako Kanadu po sotva viac ako dve storočia. Pridali kanadskí baptisti nejakú novú dimenziu k tradícii importovanej z Anglicka, USA a Európy? Do akej miery ju adaptovali, alebo modifikovali? Existujú vôbec nejaké domorodé korene kanadského baptizmu? Keďže porovnávacie údaje nemáme k dispozícii, môžeme čerpať iba z väčších trendov, ktoré boli typické pre život kanadských baptistov.

Oddanosť zásadám slobody ducha a autonómie miestnych zborov nevyhnutne vedie k pluralizmu názorov a štruktúr. Baptisti všetkých krajín stále prežívajú napätie medzi dostredivými a silami rozbiehavosti. Neraz dospeli až do úplnej rozdrobenosti a centripetálne snahy viedli v prospech spolupráci a jednoty. Keď takáto teologická a organizačná mnohotvárnosť je posilnená etnickými a kultúrnymi rozdielmi, jednotnosť baptistov sa stáva menej dosiahnuteľnou. Kanada sú národ utvorený navzdory zemepisným danostiam. Ba ešte, podobne ako iné národy, utvorené prisťahovalcami a ich potomkami, ponášajú sa na veľký paplón, vyrobený z mnohých drobných kúskov s kontrastnými farbami a vzormi. Tieto korene kanadských baptistov sú typické pre všetky tri veľké oblasti: východné pobrežie, Ontario s Quebecom a západnú Kanadu.

6.2.1 Korene baptistov z Východného pobrežia

Pôvod baptistického hnutia vo východných prímorských provinciách nutno vidieť vo Veľkom prebudení, ktoré zachvátilo Nové Anglicko v polovici 18. storočia. Mnoho prvotných usadlíkov, ktorí prišli do Nového Škótska po r. 1760 bolo uchvátených prebudením NA (dnešných USA). Henry Alline (1748-83) oživil oheň a ako cestujúci evanjelista, ponavštevoval za sedem rokov (1776-83) skoro všetky usadlosti v prímorskom kraji. Zaujatie duchovnou revolúciou zároveň prispelo k politickej neutralite jenkirov Nového Škótska za americkej revolúcie. V živote cirkvi duchovné prebudenie rozdelilo existujúce kongregačné zbory do frakcií Nové svetlá (nasledovníci Allinea) a na Staré svetlá (oponentov prebudenia).

Koncom 18. stor. sa mnoho zborov Nového svetla stalo baptistickými a čoskoro uzavreli tesné spojenie s Regulárnymi baptistami. Baptisti Slobodnej vôle (Free will b.) sa tu rozptýlili z priľahlých amerických oblastí, ale nikdy neprispeli k rastu Regulárných baptistov. Obidva prúdy splynuli r. 1906 a vytvorili Spojenú jednotu baptistov (United baptist convention) prímorskej (neskôr zvanej Atlantickej) provincie. Dve iné skupiny: Reformovaní baptisti a Pôvodní baptisti, ostali bezvýznamnými menšinami.

Život baptistov v prímorskom kraji predstavuje jedinečný úspech v dejinách severoamerického baptizmu. Je to jediné územie, kde baptisti zostali spojení v jednotnom spoločenstve Konvencie až do našich dní. Ich jednota prekonala nejednu skúšku počas teologických a iných hádok, ale vedomie spoločného dedičstva prevážilo oproti silám drobenia. Etnická skladba anglicky hovoriaceho obyvateľstva, taká odlišná od prevážnej väčšiny frankofónnej časti sa málo zmenila počas dvoch posledných storočí. Oddelení od malej černošskej menšiny, so svojimi vlastnou kultúrnou a duchovnou identitou, skoro všetci bieli osadníci pochádzajú z USA, alebo z britských ostrovov. Spoločné kultúrne korene a tuhé rodinné zväzky asi pomohli zachovať jednotnosť tunajších baptistov.

K tomu prežívajúce dedičstvo revivalizmu spôsobilo, že verné šírenie evanjelia Ježiša Krista a nášho svedectva o ňom dostalo prioritu pred všetkými ostatnými, potenciálne odstredivými silami. Svedectvo Isaiaha Wallacea (1826-1907), kazateľa a evanjelistu po vyše pol storočia, môže poslúžiť ako potvrdenie týchto charakteristických znakov života prímorských baptistov: "Otcovia veľkej denominácie týchto krajov boli muži mohutní v modlitbe. Naše školy výuky vo Wolfville (Acadia College) boli založené na modlitbe. Dobré si spomínam na isté modlitebné zhromaždenie v starej budove kolégia, čo sme mali v sobotu ráno pred viac ako 40 rokmi (1855), keď sa mohutne prejavila prítomnosť Ducha a jeho moc. Nasledovalo milostivé prebudenie, v ktorom skoro každý študent Kopca bol uchvátený obrodnou milosťou Božou. Áno, naše vyučovacie ústavy boli založené na modlitbách a boli živé modlitbami. Dá sa to isté povedať aj o našich evanjelizačných podujatiach. Medzi všetkými mojimi zážitkami ohľadom náboženského oživenia (a bolo ich veľa a všelijakých) na nijaký si tak rád a živo nespomínam, ako na onen vo Wolfville v zime 1855 a nasledujúcu jar. Nech som dosiahol akýkoľvek úspech vo svojom diele pre Pána, zdá sa mi, že je spojený s oným jedinečným prebudením r. 1855."

6.2.2 Ontario a Quebec

V centrálnych provinciách Ontaria a Quebecu život baptistov od samého začiatku utvárali konfliktné vplyvy. Prvé zbory na juhu Ontaria boli ovocím misijnej práce kazateľov USA z tzv. Pravého baptistického presvedčenia, so silným dôrazom na uzavretú komúniu (slávenie večere Pánovej). Baptistickí prisťahovalci zo Škótska importovali dedičstvo duchovného prebudenia (bratov Haldanovcov) do okolia Ottawy a Montrealu, kým noví prisťahovalci z Anglicka priniesli so sebou tradície anglických baptistov. Pri Grande Ligne bola založená práca francúzskych baptistov pod vedením pani Henrietty Fellerovej, imigrantky zo Švajčiarska. Mnohí baptisti pôvodu anglického, ale aj francúzskeho praktizovali otvorený typ večere Pánovej. Vleklé hádky o večeri Pánovej len komplikovali teologické a národnostné rozdiely a ešte boli násobené rivalitou medzi krajom otawsko-montrealským a medzi západnejším krajom, v ktorom dominovalo Toronto. Následkom bola prerušená užšia medzizborová spolupráca po väčšinu 19. storočia. V 20-tych rokoch nášho storočia hádka fundamentalistov a modernistov, vedená T. T. Shieldsom (žil v r. 1873-1955) vyústila do veľkého rozdelenia. Asi jedna sedmina zborov opustila Baptistickú konvenciu Ontaria a Quebecu. K podobnému rozkolu došlo aj na západe Kanady. Odlúčené zbory vytvorili rôzne rivalizujúce organizácie. Väčšina z nich dnes patrí k Spoločenstvu evanjelikálnych baptistických zborov v Kanade, založenému r. 1953.

6.2.3 Západná Kanada

Iniciátorom baptistického svedectva v západných provinciách bol misionár-pionier Alexander McDonald (1837-1911). Poverili ho baptisti z Ontaria (v máji 1873) a inštruovali, aby niesol vynikajúcu baptistickú zvesť do

západného pohraničia: Nebudeš iba kázať evanjelium, ale aj naše špeciálne náuky. Želáme si tam mať svoju misiu medzi denomináciami, lebo ak nie, nemáme oprávnenie pre samostatnú existenciu. Tou misiou je prisluhovať sviatosti v ich rýdzosti a zachovávať ich tak, ako nám boli zverené. Prišiel som k záveru, že väčšina rečí o jednote cirkví, ktoré počujeme, nestojí za moc. Budeš samozrejme milovať svojich bratov v Kristu, nech sa volajú akokoľvek, ale súčasne budeš verný učeniu svojho Majstra." Bol verný povereniu, ktoré dostal. Keď prišiel do Winnipegu, farári iných cirkví sa ho provokatívne pýtali: Prečo ste sem prišli, keď je tu iba jeden baptista? On odpovedal: Prišiel som vytvoriť viac baptistov.

Na tichomorskom pobreží mu boli nápomocní misionári z USA, aby r. 1876 rozvinul baptistickú prácu vo Victorii, BC. Oproti fenomenálnemu rastu baptizmu na západnom pobreží USA, tu v západnej Kanade baptisti tvorili iba malý zlomok obyvateľstva. A navyše, dnes sú rozdelení do najmenej šiestich oddelených skupín.

6.2.4 Celý svet pred našimi dverami

Mozaika života baptistov v strednej a západnej Kanade ešte spestrela po príchode utečencov a prisťahovalcov z mnohých krajín Európy a po r. 1945 aj z iných kontinentov sveta. Dnes sa vykonávajú pobožnosti baptistov v asi 20 rečiach. V 50-tych rokoch nášho storočia najrýchlejšie rastúcim zborom baptistov bol estonský zbor v Toronte. V posledných rokoch čínski baptisti v Toronte porástli viacnásobne ako ktorikoľvek anglickí. Inojazyční baptisti spravidla patria pod svoju vlastnú konvenciu (obyčajne s ústredím v USA) a zároveň udržiavajú nejakú družbu s niektorou kanadskou krajo­vou Jednotou. Kombinované členstvo zložené z dvoch najpočetnejších etnických skupín – Severoamerická baptistická konferencia (nemecká) a Generálna konferencia baptistov (švédska) - sa počtom vyrovná členstvu Jednoty baptistov západnej Kanady.

Prisťahovalectvom prišiel celý svet pred naše dvere a Kanada sa stala miniatúrnym celosvetovým misijným poľom. Viac ako hociktorá "hlavná" protestantská denominácia, sa kanadskí baptisti zapojili do efektívneho výboja medzi národnostné menšiny. R. 1961 viac ako každý štvrtý baptista v Kanade hlásil svoj národnostný pôvod iný ako anglický, či francúzsky. Tento podiel od tej doby ešte porástol.

6.2.5 V ústrety jednote uprostred rozličnosti

Keď niekto pozoruje ako pracujú mocné a komplexné sily rôznorodosti v celkovej kanadskej spoločnosti a medzi kanadskými baptistami zvlášť, musí vidieť založenie (1944) a pokračujúcu existenciu Baptistickéj federácie Kanady (BFC) ako významný úspech smerom k baptistickej jednote. Nie je to celoštátna Jednota s administratívnymi úlohami pre misionársku a inú spoluprácu. To zostáva úlohou ostatných troch regionálnych telies a Jednoty francúzskych baptistických zborov v Kanade. Útvar federácie existuje predovšetkým pre vzájomné spoločenstvo a poradu a ako celoštátny orgán, prostredníctvom ktorého väčšina kanadských baptistov môže hovoriť spoločnou rečou o celoštátnych a medzinárodných problémoch. Tiež určuje predstaviteľov do medzinárodných organizácií a do Svetového zväzu baptistov.

V posledných rokoch BFC sa stal hlavným spojivom pre pomocné a rozvojové projekty v zahraničí. Pôsobí v tesnej spolupráci s Útvaram kanadskej zámorskej misie (CBOMB), jediným denominačným útvaram, ktorý je organizovaný na celoštátnej základni.

Na dôvažok ku BFC a CBOMB, tri ďalšie cesty kooperácie svedčia o pokračujúcom zmysle pre jednotu. Už niekoľkokrát sa pokúsili baptisti o vydanie celoštátnych novín. Splynutie dvoch mesačníkov The Atlantic Baptist a The Canadian Baptist mnohí považujú za cieľ, ktorý môže byť dosiahnutý v blízkej budúcnosti.

Spoločný spevník bol vytvorený r. 1936. Bola to mierne zrevidovaná verzia spevníku Spoločnej cirkvi Kanady. BFC vydala nový spevník r. 1973. Ten vernejšie odzrkadľuje dedičstvo a súčasnú potrebu baptistických zborov v Kanade a môže sa stať dôležitým symbolom baptistickej identity.

Prínos baptistických škôl - Acadia Divinity College (Wolfville, NS), Atlantic Baptist College (Moncton NB), Mc Master Divinity College (Hamilton, Ont.), Baptist Leadership Training School (Calgary, Alb.) a Carey Hall (Vancouver, BC) - k väčšiemu uvedomeniu jednoty nemožno dostatočne zdôrazniť. Kazatelia a laickí vodcovia, ktorí sú spolu vzdelávaní v tej istej škole, obyčajne po celý svoj život zachovávajú zväzky priateľstva, vzájomnú dôveru a spoločný pohľad (víziu).

Kanadskí baptisti oscillovali medzi politickou angažovanosťou a izoláciou. V 19. stor. hrali hlavnú rolu pri rozhodnutí ohľadom kazateľského dorastu v Ontariu a v pokroku nie-sektárskeho vyššieho vzdelania v Prímorí a v Ontariu. Ich víťazstvo znamená dôležitý výdobytok v uskutočnení náboženskej slobody v Kanade. V našom storočí baptisti zaujali vysoké posty vo federálnej i v provinčných vládach. A tak teraz väčšina

kanadských baptistov je zapálená pre osobnú zbožnosť a zborový život. Uvedenie vlády Ježiša Krista pre totálny život v našej postupne sekularizovanej spoločnosti by malo byť vykonané rovnakou horlivosťou a oddanosťou.

V čase, keď kanadská politická jednota je spochybnená a budúcnosť Kanady ako jednotného štátu je neistá, je ťažké predvídať, či sa zrodí naslovovzatá jednota kanadských baptistov. Hádám je to nie iba vysnívaný cieľ. Pri pohľade na pluralitu ich pôvodu majú baptisti Kanady príležitosť, nezrovnateľnú s akoukoľvek inou krajinou, stmeliť to najlepšie z baptistického dedičstva celého sveta. Kongres Svetového zväzu baptistov, ktorý má byť konaný v júli 1980 v Toronte, dá mnohým kanadským baptistom príležitosť vyhodnotiť svoje chápanie baptistickej identity, keď sa stretnú s predstaviteľmi celosvetovej baptistickej rodiny.

Ekumenické hnutie posledných 50 rokov čiastočne motivovalo, až posúrilo v súčasnej dobe kanadských baptistov, že "začali objavovať svoju identitu". Postoj baptistov a ich zainteresovanosť v medzicirkevných vzťahoch sa prejavili na viacerých miestach. R. 1970 bolo vydané dielo "Baptistický postoj k zásadám jednoty" (medzi cirkvou anglikánskou a zjednotenou Kanadskou baptistickou federáciou) r. 1970. Zhrňuje naše pochybnosti o organizovanej jednote cirkvi v nasledujúcich prehláseniach:

"Musíme vyjadriť svoje poľutovanie nad tým, že ústava Unie akoby smeruje ku hierarchicky vydatnejšie preorganizovanej cirkevnej štruktúre. Nielenže spochybňujeme biblickú platnosť tohto smerovania. Aj vážne pochybujeme o tom, že tento "model cirkvi", je nutný pre dobu, v ktorej žijeme. Máme za to, že sloboda a pružnosť sú najnaliehavejšími potrebami všetkých cirkevných útvarov súčasnosti. Ani vôbec neveríme, že organizačná jednota zaručuje moc Svätého Ducha, alebo že nutne vyústi do rastu kresťanskej lásky... Sme hlboko presvedčení, že jednota kresťanov nie je iba bezvýznamným pojmom, ale splynutie inštitúcií nepovažujeme za jediný, alebo nutný spôsob vyjadrenia onej jednoty. Máme zato, že inštitučná jednota všetkých existujúcich cirkví je utopickým snom, ktorý sa nikdy neuskutoční." Postup k dosiahnutiu väčšej baptistickej a kresťanskej jednoty bude akiste pomalý a demokratický proces, ktorým má byť hľadaný, nebude ľahký. "Demokracia je čosi ako plť. Nemôžete sa utopiť, ale vaše nohy sú stále mokré."

7 Záver

Opísali sme mnohé a rozličné korene, z ktorých vyrastalo baptistické dedičstvo a tuho udržuje svoju vitalitu aj dnes. Znalosť našich historických koreňov nám dodáva iba vedomie našej horizontálnej, tj. ľudskej identity. Poznanie našej vertikálnej, či Bohom danej identity je odvodené z každodennej skúsenosti osobného vzťahu s Bohom skrze Ježiša Krista. "Bud'te v Ňom hlboko zakorenení, budujte svoj život na Ňom a bud'te vždy pevnejší vo svojej viere" (Kol 2,6n). Ak On nezostane tým Koreňom, ktorý udržuje našu duchovnú živosť, naše denominačné korene a tradície sa stanú iba koľajami, ktoré obmedzia našu slobodnú voľbu a zredukujú možnosti obnovy v našich dňoch. Prv ako boli vydláždené cesty v kanadských prériách, motoristi často mohli vidieť výstražnú značku: opatrne voľte svoje koľaje. Mohli by ste v nich ostať mnoho míľ.

Baptistický zbor ako spoločenstvo veriacich sa niekedy môže naozaj vynoriť a žiť bez uvedomenia svojej horizontálnej identity. Vlastne pre to nepotrebuje tradíciu, pomocou ktorej si overí pravosť svojej identity, čo by cirkvi Ježiša Krista. Účinnosť jeho služby nezávisí na nepretržitej línii apoštolskej následnosti kňazského stavu, ani tradícia nenahradí písané Slovo Božie. Ale pravý baptistický zbor nemôže existovať bez hlbokého uvedomenia si svojej vertikálnej identity, teda zakorenenosti v Kristu.

Presne povedané je to historické rozlišovacie znamenie nás baptistov. Evanjelikálny vzduch, ktorý dýchame, uzdravuje a oživuje naše presvedčenie, že nikto nemôže zmeniť svet, iba zmenení ľudia. A tak sme sa sústredili na evanjelizáciu, na obrátenie, na túto súrnu a najdôležitejšiu úlohu, aby sme privádzali ľudí pod Kristov prapor, aby poznali jeho milosť a vyznali ho ako svojho Pána. Muži, či ženy, ktorí raz boli privedení k osobnej a spasiteľnej známosti Božej milosti v Kristu Ježišovi, budú schopní vypracovať svoje cirkevné, dogmatické, sociálne a politické riešenie. Poznať Krista, vyznať ho ako svojho Pána, to je naším jediným krédom.

Nuž evanjelizácia je pulzom srdca baptistického života a zostáva našou najvyššou prioritou dnes aj zajtra. Na začiatku tohto storočia adresoval A. H. Strong, dobre známy americký baptistický teológ, nasledovnú výzvu svojim spoluveriacim:

Mojou najväčšou starosťou ohľadom našej budúcnosti je, či neprestaneme byť spoločenstvom svedkov. Lebo tak by sme prestali byť pravou cirkvou Kristovou.

Upadli sme do kňazského systému, kde by naši kazatelia mali vyrábať svoje kázne pre nás, zabúdajúc, že v ranej cirkvi, keď kresťanov vyhnali za hranice, išli všade oni a nie apoštolovia a kázali Slovo. Nie kňazské kázne, ale hlasy jednotlivcov majú zevanjelizovať svet.

Keď prestaneme veriť, že ľudia okolo nás sú stratení (zatratení) a prestaneme ich osobne povzbudzovať, aby prišli ku Kristu, vzdiali sa od nás (Božia) sláva. Cirkev, či zbor, ktorý prestane byť evanjelizačne činný, čoskoro prestane byť aj evanjelikálnym a cirkev, ktorá prestane byť evanjelikálna, skoro prestane existovať.

8 Doslov prekladateľa

V tomto roku som viackrát dostal úlohu: pokúsiť sa formulovať našu baptistickú identitu (ak nejakú vôbec máme). Nuž tak vidím, že máme, ale nebude jednoduché ju vystopovať a písomne formulovať. Najmä preto, že naši milí predkovia vo viere, osobitne kazatelia evanjelia, neboli nejakí horliví pisári. Myslím, že príčina je v tom, že na to nemali čas. Boli tak zaujatí misijným dielom, zvestovaním evanjelia, získavaním učeníkov a budovaním zborov, že sa k tomu nedostali.

Ani naša Jednota baptistov ako celok, nebola nejak horlivá v zhromažďovaní písomných dokumentov. Povedzme, vieroučných spisov, programových prehlásení a kníh s podobnou tematikou. Niečo sa formulovalo, aj vydalo, ale veľmi nedostatočne archivovalo, a tak sa nám málo konkrétneho materiálu zachovalo.

Priamo na našu tému napísal kanadský baptistický teológ, br. Dr. J. Zeman túto knižočku, ktorej preklad tu predkladám. Isteže nás bude zaujímať, čo tu píše. I keď sa dielko zrodilo za morom, v ďalekej Kanade, má nám mnoho čo povedať. Veď ho napísal náš krajan, ktorý v druhej polovici nášho storočia opustil svoju rodnú českú vlasť, ešte ako člen cirkvi českobratskej evanjelickej. V Kanade sa zapojil do duchovného spoločenstva baptistov a dokonca sa tam stal profesorom teológie na jednej kazateľskej škole na východe Kanady. Teda má ešte živé korene v európskej vlasti a v českom reformačnom dedičstve, ale sa zapojil aj do spoločenstva baptistov, ktoré tam dôkladne študoval a pozná. Preto píše zasvätené a nejedna partia jeho knižky nám môže byť priamo, alebo nepriamo užitočná.

Pravda, Zeman má osobitný dar vyjadrovať sa zložito, hodne abstraktne, preto jeho dielo je náročné na čítanie. Naš teológ by však nemal váhať, mal by sa prinútiť a preštudovať dielko. Prinajmenšom by dostal aspoň impulzy pre ďalšie štúdium.

Hoci sa mi to vidí ozaj náročné, pokúsim sa o svoju formuláciu našej identity. Využívam k tomu ako podklad, alebo prameň, aj túto knižku, ale aj ostatnú literatúru, ktorú sa mi podarilo dosiaľ zohnať. Bol by som rád, keby sa mi to podarilo ešte v tomto kalendárnom roku. Lebo aj mne idú roky a ich dopad cítim vo forme sklerózy a sťaženého myšlienkového postupu. Nuž, ak mi Pán bude nápomocný, ešte sa pokúsim...

S bratským pozdravom všetkým duchovným spolupracovníkom

Váš spolubrat: P. Kondač